№ 59 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem פרייז 20 גראשען Lodzer Tageblat

לאָדזשער טאָגעבלאַט

רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16.
טעלעפאָנען: פון רעדאַקציע 57, פון אדמיניסטראַציע 47

דאָנערשטאָג, ו' אדר ב' תרפ"ז | 10 marca 1927 r. | צוואַנציגסטער יאָהרגאַנג.

טעקסטיל-ארבייטער-שטרייק אין לאָדז פערשאַרפט

אויף „ווידזעווער מאַנופאַקטור" און גאַרן-שפּינערײ האָבען געכטען זיך אָפּגעשטעלט.— צאָהל שטרייקענדע טרעפט שוין אָן 100.000.

האַנדעלס-מיניסטער אַרויסגערופען די לאָדזשער אינדוסטריעלער אויף א קאָנפערענץ קיין ווארשא.

צווייטער שטרייק-טאָג.

דער רוזיגער שטרייל אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע איז אין משך פון געכטיגען טאָג נאָך מעהר פערשאַרפט געוואָרען. דער שטרייק-קאָמיסיע מיט די ארבייטער-רעפּרעזענטאַנטען בראָש איז געלונגען איינצוגעמען איניגע ווילטיגע „פּאָזיציעס", צווישען אַנד. אויך די ריעסיגע „ווידזעווער מאַנופאַקטור", וואו עס איז בעת אַלע פריהערדיגע שטרייקס שטענדיג געארבייט געוואָרען.

בסך-הכל שטרייקען אויצט אין לאָדז העכער 100.000 ארבייטער און ארבייטערינס.

קיין איינציגענעמען זענען נישט געווען צו פערצייכענען.

די אזוי-ווידזעוו איז „גענומען" געוואָרען.

(ץ) אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן בעשלוס פון אַלע דרײַ שטרייק-קאָמיטעטס — אָבצושטעלען די ארבייט אין דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור" — האָבען זיך געכטען ארום 9 א זייגער פריה אנגעהויבען צו פערזאַמלען פאַר דער פאַבריק גרעסערע גרופּעס שטרייקענדע ארבייטער, אזוי אַז ארום 10 א זייגער איז שוין פאַר די טויערן געשטאַנען אַנ'ארמעע פון אויסגעשטרייקטע ארבייטער.

ארום האַלב 11 זענען אָנגעקומען די סיים-דעפּוטאַטען

טשערקאָווסקי, וואַשקיעוויטש און צערבע.

די דעפּוטאַטען האָבען אָבער געטרעטען אַלע איינגאַנג געשלאָסען. נישט קוקענדיג אויף אַלע אינטערווענצען האָט די פאַבריקס-אַדמיניסטראַציע זיי נישט אַרײַנגעלאָזט. דער טויער-קעפּינגער האָט אָנגעהויבען צו חרפען אונרוהיג און צום סוף

נאָך איצט געוואָנדען צו די ארבייטער פון דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור", וועיל פון זיי האָנגט אָב, צי עס וועט מעגליך זיין אַדורכצופיהרען זיגרייך דעם שטרייק.

די רעדנער האָבען אויך אָנגעוויזען אַז די „ווידזעווער מאַנופאַקטור" געהער צו די פאַבריקען וועלכע היטען נישט אָב די סאָציאַלע ערעבערונגען און די לוינען וועדען נישט בערעכענט אזוי ווי ס'דאַרף זיין לויט'ן אָבמאַך.

נאָך א לענגערער קוואַנקלענייש האָבען די ארבייטער בעשלאָסען צוצוטרעטען צום שטרייק, און

תיכף פערלאָזט די פאַבריק.

דערווייל זענען די דעפּוטאַטען נישט וואָהר געוואָרען, אַז אין א וועבער-אָבטיילונג ווערט די ארבייט פאָרטגעזעצט.

בעת די דעפּוטאַטען מיט א גרעסערע צאָהל ארבייטער זענען אַהין, האָבען זיי בײַם איינגאַנג צו דער אָבטיילונג געטראָפען איניגע פּײַערלעשער, וועלכע האָבען בשום אופן זיי נישט געוואָלט אַרײַנלאָזען און ווען די דעלעגאַציע האָט געוואָלט אַרײַן מיט שטורם, האָט איינער א פּײַערלעשער

געדראָהט מיט א האַק.

דאָס האָט נאָך מעהר אויפגערעגט די פערזאַמלטע, וועלכע האָבען די פּײַערלעשער אָבגעשטופּט און אַרײַן אַהין. דאָ האָבען זיי געטראָפען די אָבטיילונג אין פולען גאַנג און די בעשעפטיגטע זענען געווען לויטער מינדעריעהריגע. די דעפּוטאַטען האָבען אויפגעפאָדערט די ארבייטער צו ווארפען די ארבייט און זיך אויפ.ן ארט

פּאָטאָגראַפירט

מיט איניגע אַזעלכע מינדעריעהריגע, כדי דאָס פאָרצושטעלען דעם ארבייטס-מיניסטער און דעם סיים, אַלס בעווייז, אַז דאָרט ווערען קינדער בעשעפטיגט בײַ פיזישער ארבייט.

צוזאַמען מיט די פריהערדיגע שטריי-קענדע האָבען די ארבייטער פון דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור" פאַרגעשטעלט מיט זיך

אויפגעבראָכען דעם פאַבריקס-טויער.

געלכער איז פון אינווייניג געווען בעוואַכט מיט די פּײַערלעשער.

דער מענשען-שטראָם, וואָס האָט זיך געוואָלט אַרײַנרײַסען, האָט אונמעגליך געמאַכט די פּײַערלישער צוגעבען וועלכען ס'איז ווידערשטאַנד. אין א פּאָר מינוט ארום איז שוין דער הויף פון דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור" געווען פערפולט מיט שטרייקענדע.

די סיים-דעפּוטאַטען האָבען זיך תיכף מיט דער הילף פון די שטרייק-קאָמיטעטס פערשטענדיגט מיט די בעשעפטיגטע ארבייטער אין דער פאַבריק און אַלע האָבען פערלאָזט די מאַשינען און ארויס אויפ'ן הויף, וואו ס'איז פאָרגעקומען א מיטינג.

ס'האָבען גערעדט אַלע דרײַ דעפּוטאַטען וועלכע האָבען אָנגעוויזען, אַז די אויפמערקזאַמקייט פון אַלע שטרייקענדע פון לאָדז און פון דער פּראָווינץ זע-

א המון פון אַנ'ערך 5 טויזענד ארבייטער,

וועלכע האָבען בעשלאָסען אָבצושטעלען די ריעזיגע נעה-גאַרן-פאַבריק, וועלכע שטעהט אונטער א ענגלישער אדמיניסטראַציע.

קומענדיג אַהין זענען די דעפּוטאַטען אַרײַנגעלאָזט געוואָרען און פאַרטײַער-שטיבעל פון דער פאַבריק, וואו ס'האָט אויף זיי שוין געוואַרט דער דירעקטאָר, אַ'ענגלענדער.

אויף פּויליש איז אונמעגליך געווען זיך מיט איהם צו פערשטענדיגען, צוליב וואָס מען האָט זיך פערשטענדיגט אין א געבראָכען רוסיש.

דער ענגלענדער, ווי ס'ווייזט זיך אַרויס, נישט אזא גרויסער מומחה אין די פּוילישע בעציהונגען, האָט געפרעגט די דעפּוטאַטען, אויב זיי האָבען דאָס רעכט אַלס אַזעלכע אַרײַנצוגעהן אַהן ער-לויבניש אין דער פאַבריק.

אויך די ווידזעווער גאַרן-פאַבריק שטרייקט.

דערויף האָבען די דעפּוטאַטען געענט-

פערט, אַז קיין רעכט האָבען זיי נישט, נאָר אַלס פערשטעהער פון ארבייטער-פערזאַמלונגען בעטען זיי מען זאָל זיי אַרײַנלאָזען פערשטענדיגען זיך מיט די ארבייטער.

נאָך א לענגערען ישוב-הדעת, האָט דער דירעקטאָר ערלויבט די דעפּוטאַטען אַרײַנצוגעהן און כדי מעגליך צו מאַכען א מיטינג האָט דער דירעקטאָר בעפוילען אָבצושטעלען די מאַשינען.

נאָך א רעדע האָבען די ארבייטער אויך בעשלאָסען צו פערשטרײַקען און אַלע האָבען פערלאָזט די פאַבריקס-טעריטאָריע.

ווי סאַנגעלאַנגט די אַנדערע פאַבריקען, וועלכע האָבען נאָך ערהאַלטען געארבייט, זענען זיי אויך אָבגעשטעלט געוואָרען, צווישען אַנדערע

שטיינערט'ס און בוהלע'ס פאַבריקען.

ס'ארבייטען בלויז נאָך א טייל ארבייטער בײַ שייבלער און גראָהמאַן, וועלכע וועלען וואָהרשיינליך היינט אויך ווארפען די ארבייט.

וועגענדיג, אַז ס'זאָל אַהינקומען די אַרמיגע שטרייק-קאָמיסיע, האָט בעת דער ארבייט פערמאַכט אַלע איינגאַנג.

די שטרייק-קאָמיסיע נישט ווערענדיג אַרײַנגעלאָזט אין דער פאַבריק האָט זיך פערשטענדיגט מיט די ארבייטער דורך די פענסטער, געבענדיג זיי צייכענס, זיי זאָלען אַראָבגעהן. די ארבייטער האָבען נישט געקאָנט פערלאָזען די פאַבריק, ווייל זיי זענען געווען פערשלאָסען, און ערשט נאָכ'ן אַרויסבראָכען די טירען, זענען אַלע אַראָב אויפ'ן הויף און נאָכ'ן אַבהאַלטען א מיטינג פערשטרייקט.

אין פּאַביאַניץ

האָט נאָך געארבייט די פאַבריק פון „קרושע און ענדער", צוליב וואָס די שטרייקענדע האָבען געכטען בעשלאָסען אָבצושטעלען די פאַבריק.

בעת די גרופּע שטרייקענדע איז אָנגעקומען אַהין, האָבען זיי אָנגעטראָפען א ווידערשטאַנד מצד דעם ספּאָרט-קלוב בײַ דער פירמע און ס'האָט

זיך אָנגעהויבען א פאָרמעלער באָקסער-קאַמף

געוואונט האָבען די שטרייקענדע, וועלכע זענען אַרײַן אינוועניג, נאָר א מיטינג האָבען אויך די ארבייטער פערלאָזט די פאַבריק.

אין זגיערזש

זענען ארבייטען נאָך א מיטינג אין דער פאַבריק „שאַבוקען", וואוהין ס'איז בעשלאָסען געוואָרען צו דעלעגירען די ארבייטער סיים-דעפּוטאַטען, וועלכע וועלען אין משך פון היינטיגען טאָג אָבהאַלטען דאָרט איניגע מיטינגען און אויפפאָדערן די האַרטנעקיגע ארבייטער צו פערשטרייקען.

דאָנערשטאָג די מייסטערס אויף דער פּראָווינץ ווילען בשום אופן נישט צושטעהן צום שטרייק, זיינענדיג געטרײַ דעם בעשלוס פון דער צענטראַל - פערוואַלטונג אין ווארשא.

פאַבריקס-מייסטער אין לאָדז שטרייקען.

די לאָדזשער אָבטיילונג פון די פאַבריקס-מייסטערס האָט געכטען בעשלאָסען צוצושטעהן צום שטרייק.

פאַבריקאַנטען דראָהען מיט שליסען די פאַבריקען אויף א אונבעשטימטע צייט

אויב אין משך פון 3 טעג וועט נישט קומען צו א פערשטענדיגונג.

אונזער א מיטאַרבייטער האָט געהאַט א געשפּרעך מיט'ן חשוב'ן גרויס-אינדוסטריעלער ע. וועגען דער לאַגע פון טעקסטיל-שטרייק.

דער גרויס-אינדוסטריעלער האָט ערקלערט, אַז דער שטרייק האָט געטראָפען די פאַבריקאַנטען נישט צוגעגרייט אין, אַז די ארבייטער האָבען אויסגענוצט דעם קריטישען מאָמענט פאַר די אינדוסטריעלער, וועלכע האָבען איצט בעקומען גרויסע בעשטעלונגען, וואָס מיזען אָבגעליווערט ווערען צום געהעריגען טערמין.

די ארבייטער — האָט ווייטער געזאָגט דער גרויס-אינדוסטריעלער פאָדערן א צו-גרויסע הוספה, וואָס די פאַבריקאַנטען קאָנען נישט נאָכגעבען דאָך האָט ער, אַז פריהער צי שפּעטער וועט קומען צו א פערשטענדיגונג. ביז איצט ווייסט מען אַפילו נישט, וואָס די ארבייטער ווילען „אויסשטרייקען". מעגליך, אַז די פּראַצ-פערזאָרגען פאָדערן, אַז די פאַבריקען זאָלען ארבייטען אויף דרײַ שיכטען. דאָס האָבען אָבער די פאַבריקאַנטען פריהער אויך געטון.

אויף א הוספה ווילען מיר איינגעהן, אָבער אויף אזא, וואָס זאָל נישט איבערשטײַגען אונזער בודושעט פון פינאַנס-מעגליכקייטען. צום סוף מוז איך אייך ער קלערען — האָט פערענדיגט דער גרויס-אינדוסטריעלער, אַז אויב דער שטרייק וועט זיך פערציהען, וועלען מיר זיין געצוואונגען צו אַנולירען אונזערע אָבמאַכען מיט די אָבנעמערס און שליסען די פאַבריקען אויף א געוויסע צייט. פאַר אונז — האָט ער צוגעגעבען, וועט דאָס נישט זיין אזוי שרעקליך, באַנקראָטירען וועלען מיר נישט; דערפאַר וועלען מיר אָבער זעהן, צי די ארבייטער וועלען דאָס אויסהאַלטען: אויב אין משך פון 3 טעג וועט נישט קומען צו א פערשטענדיגונג וועל איך שליסען די פאַבריק און וועל זיך נישט פאַר קיינעם פערענטפערן פאַר וואָס איך האָב עס געטון. (טר.)

די שטרייק-לאַגע אויף דער פּראָווינץ.

(ץ) אויף דער פּראָווינץ ווערט אויך דער שטרייק פערשטאַרקט. אויסער די שוין גענומען דערמאָנטע שטעט האָבען גענומען פערשטרייקט אַלע פאַבריקען.

אין טשענסטאָכאָוו.

דאָרט איז פאַרהאַן א פאַבריק פון פעלצער. די אַדמיניסטראַציע, געוואָרה

ווארשאווער טעקסטיל-ארבייטער וועלען צושטעהן צום שטרייק.

ווארשא (טעלעפאָניש) די ארבייטער פון דער גרעסטער טעקסטיל-פאַבריק אין ווארשא אויף וואָלא, וואָס געהערט צו די לאָדזשער אינדוסטריעלער עדוואַרד היימאַן און קערנבוים, האָבען אויסגעדריקט זייער גרייטקייט צוצושטעהן צום שטרייק.

(דאָס ווייטערע זעה—5. זייט).

לעצטע אויפפאָדערונג.

דערמיט פאָדער איך אויף די ה"ה ארטור וואַלדמאַן זאַוואַדזקא 16 און לעאָן זשורקאָווסקי מיר צוצושטעלען אין פערלויף פון 2 טעג די פון מיר צוגענומענע מאַשינען.

אין געגענפאַל וועל איך דעם ענין איבערגעבען דעם פּראָקוראָר.

מ. א. שפּירא.

דער מאָרגענדיגער

פרייטאָג-נומער

— פון —

„לאָדזער

טאָגעבלאַט"

וועט ערשײַנען אין א גרעסערן פאָרמאַט און ברענגען א גאַנצע רײַהע ארטיקלען און פעליעטאָנען פון די בעסטע שריפטשטעלער.

אַנאָנסען ווערען אָנגענומען

היינט אַ גאַנצען טאָג.

3 קוואַליפיצירטע פריזיערקעס

צו שייטלען און פאַלקעס

ווערען געזוכט פאַר זאָפאָרט. זיך צו מעלדען צו פרוי וואָלקאָוויטש, קאָנסטאַנטינער 11/13 851

פּלעגט

די פיס

PEDICURE

S. Łódzki, Trauguta 5 (Krótka), m. 10

ספּעציאַליסט צו בעזייטיגען היגער-אויגען און נעגעל

אָהן שמערצען.

זאַל פילהאַרמאָניע | גימנסיה עברית „יבנה" לודז

נאַרוטאָוויטש 20.

מאָנטאָג, דעם 14. מערץ 9 אָוונט קומט פאַר

א רעפעראַט אין דער העברעאישער שפּראַך פון

וולאַדימיר זשאַבאָטינסקי

א. ד. ט.: „די וועגעו פון דער העברעאישער קולטור און שפּראַך אין גלות".

בילעטען פון 1 זל. ביז 4. זל. צו בעקומען טעגליך אין דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

Dr. med. Braun

ספּעציאַל-ארצט פאַר הויט-און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער שוואַכע.

בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האַר-אויספאַל)

23 פּאַלודניאָווא 23

טעל. 40-26

נעהמט אָן פון 9—11 און פון 5—8 ד. אָוונט

Dr. Z. Rakowski

ספּעצ. פאַר אויערען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקהייטען

9 קאָנסטאַנטינאָווסקא 9 טעלעפ. 27-81

ספּעציעלער קורס פאַר שטאַמלער.

שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7.

נעהמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 ביז 11 און פון 2 ביז 3 נאָכט. 8016

ד"ר לאַנדוי ווײַזט אויף די פֿאַלשקייטען און שווינדלערייען פֿון זלאַטע רובין

גרויסע בעשולדיגונגס-רעדע פֿון פּראָקוראָר געגען דער ראַדימנער רבּי'צין. הײַנט פֿאַרנאַכט ווערט אַרויסגעטראָגען דער אורטייל.

ווײַטערע אינטערעסאַנטע אײַנצעלהייטען פֿון 8-טען טאָג פֿון פּראָצעס.

צו דער פֿערהאַנדלונג זענען צוגעלאָזט געוואָרען בלויז פּרעסע-פֿאַרשטעהער. פֿאַר'ן פּובליקום איז דער אַרײַנטריט געווען פֿערבאָטען.

זלאַטע רובין מיט אַ צאנה וראנה אונטער'ן אָרים.

זלאַטע רובין איז געקומען אין גע־ריכט מיט אַ צאנה-וראנה אונטער'ן אָרעם און האָט אַלץ געדאַווענט און גע־וויינט. דאָס האָט איהר אָבער נים געשטערט, ווי תמיד אויפֿצופֿיהרען זיך שטאַרק חוצפּה'דיג.

דער האָטעל-אײַגענטימער, וואו זלאַ־טע רובין איז אײַנגעשטאַנען אין ראַ־דימנא האָט דערצעהלט, אַז זלאַטע רו־בין האָט זיך פֿאַר איהם פֿאָרגעשטעלט אַלס

אַ רבּיצין פֿון רומעניען.

דער עדות האָט האָט אָבער נישט גע־גלויבט, דערפֿאַר ווײַל ער האָט בעמערקט, אַז די בעשולדיגטע טראָגט נים קיין שײַטעל.

אויף די אַנדערע פֿראַגען ענטפֿערט דער עדות, אַז מעהר ווײסט ער נישט, ער האָט לכתּחילה זיך בעצויגען מיט חשד צו דער אַנגעקלאַגטער און געהאַל־טען, אַז זי האָט זיך סתם אָנגעטשעפּעט אַן דעם רבּי'ן.

דער צווײַטער עדות ראַטשיניץ אַ ראַדימנער ייד, אַ 63-יעהריגער אַלטער, דערצעהלט, אַז מען האָט איהם גע־שיקט נאָך זלאַטע'ן. בעת ער האָט זיך אָבער צו דעם צוזאַק געפֿינען בײַם ראַ־דימנער אין שטוב, האָט איהם זלאַטע אַ פֿראַגע געטאָן: — ווי אַלט זענט איהר?

דער עדות האָט איהר אַנגעגעבען די צאָהל פֿון זײַנע יאָהרען, דאָ האָט זלאַטע זיך אויסגעלאַכט פֿון איהם:

איהר זענט צו שוואַך פֿאַר מיר!

(דער זאַל הילכט פֿון געלעכטער. זלאַטע קווטשעט: אַ ליגען, אַ ליגען!)

דאַן ווערט אויסגעהערט דעם רבּי'נס טאָכטער. זי, ווי אַלע טעכטער דעם ראַ־דימנער'ס, איז זעהר אַ שעהנע. זי דער־צעהלט, אַז נאָכדעם ווי איהר פֿאָטער איז צוריקגעקומען פֿון אַמעריקאַ, זענען אָנגעקומען בסוד בריף פֿון אַמעריקאַ, מיינענדיג, אַז אין די בריף איז פֿאַרהאַן געלד האָט זי אײַנמאָל אַ בריף גע־עפֿנט. דער בריף איז געווען פֿון זלאַטע רובין.

זי גיט איבער דעם אינהאַלט פֿון די בריף און זאָגט, אַז שפּעטער פֿלעגט זי שוין אַלע בריף עפֿענען איידער זי האָט זיי איבערגעגעבען דעם פֿאָטער. אין די בריף איז געווען גערעדט וועגען די פּונק־טען, אַז דער ראַדימנער זאָל שטעלען דעם ווײַב אַ מצבה און קומען קיין אַמע־ריקאַ א. אַ.

שפּעטער, דערצעהלט דער עדות, איז זלאַטע געקומען קיין ראַדימנאָ. זי איז געווען אַ אײַנגעהערין אין פֿאָטער'ס הויז ווען האָט זי בעהאַנדעלט, ווי אַ קרובה. אײַן מאָל האָט זלאַטע דערצעהלט דעם עדות, אַז זי האָט געהאַט אַ קינד פֿון איהר פֿאָטער. ווען דער עדות האָט דאָס מיט פֿערדרוס און שטויגען געפֿרובט איבערשפּאַרען: וואָס רעדט איהר עפּעס, זלאַטע, איהר זענט דאָך שוין אַנ'עלטע־רע פֿרוי? האָט איהר זלאַטע געענטפֿערט:

איך בין נאָך יונגער ווי אַ הײַנטיגע פּאַניענקע.

אויף דער פֿראַגע פֿון פֿאָרזיצענדען צי זלאַטע האָט פֿון פֿאָטער פֿערלאַנגט געלד דערצעהלט דער עדות, אַז זי האָט פֿער־לאַנגט געלד אָדער פּערל. מען האָט איהר מאַכן געשיקט 2 שנור טײַערע פּערל, אַ ירושה פֿון דער באָבען ע"ה, אָבער זלאַטע רובין האָט צוגענומען די פּערל און פֿערלאַנגט און דראָהענדע־בריף נאָך געלד. מען האָט איהר ווידער געשיקט 2 שנור פּערל.

דעם רבּי'נס מאַלמער האָדעל האַל־פּערשטאַם גיט אַב פּונקט די זעלבע ער־קלערונגען, וואָס איהר שוועסטער.

דעם רבּי'נס מאַלמער אַנדערע שפּירא דערצעהלט דעם אינהאַלט פֿון זלאַטעס 7 בריף, וואָס זי האָט געשריבען 'נים ראַדימנער. ווען דער עדות קומט אַרײַן אין זאַל, שרײַט זלאַטע, אַז דער קאָס־טיום, וואָס זי טראָגט איז פֿאַר איהר געלד. דער פֿאָרזיצענדער הייסט זי שטיל זײַן.

דערצעהלענדיג וועגען אינהאַלט פֿון די בריף, זאָגט דער עדות, אַז אין איין בריף איז געשטאַנען: רײַס דיר אַרויס אַ צאָהן!

פּערקויף די הויזען און בעצאָהל מיר!

רובּטער דמיראָווסקי (צו זלאַטען): נו, זעהט איהר, איהר האָט דערצעהלט, אַז מען האָט אײַך בײַם רבּי'ן אַן שטיק געוואָלט סמ'ען, און אַצינד הערט איהר ווי די עדות דערצעהלען, אַז מ'האָט אײַך נאָך אויפֿגענומען.

זלאַטע: ס'איז ליגען! אַלץ וואָס זיי זאָגען איז ליגען!

ד"ר גראָסבעלד לעגט פֿאָר אַ וויכצוּ־רופֿען; אַ גאַנצע רײַה נײַע עדות, דערבײַ דערצעהלט ער, אַז דער ראַדימנער רב צוזאַמען מיט אַ רײַה אַנדערע רבנים פֿון פּשעמישלער קרײַז זענען בעשולדיגט אין מיסבר־ויכען בײַם אײַנשרײַבען יודישע יונגעלײַט אין די מעטריקע בוכער. ער פֿאָדערט, אַז די צעטלאָנע פֿון פּשעמישלער מאַגיסטראַט זאָל פֿאָרגעלעזען ווערען און נע־רופֿען.

דער פּראָקוראָר זאָגט זיך אַרויס נע־גען אַלע פֿאַרשלאָגען פֿון רבנים פֿער־טיידיגער און אויף זײַן לעצטען פֿאַר־שלאָג מכח די רבנים, זאָגט ער: מיר זע־נען מחויב זיך צו בעציהען מיט דעם זעלבען כבוד צו די פֿאַרשטעהער פֿון אַלע רעליגיעס.

אויף דער נאָכמיטאָג-זיצונג ווערט אויסגעהערט דעם ראַדימנער'ס יונגסטע טאָכטער מינדעל שפּירא, 22 יאָהר אַלט, וואָס טראָגט קיין נײַעם נישט אַרײַן.

עס ווערט ענדליך אַרויסגערופֿען די ראַדימנער רבּי'צין, פֿרוי רחל שפּירא. זי איז זעהר שוואַך און ווערט געפֿיהרט פֿון איהרע צוויי טעכטער. בעת זי קומט צו צום ריכטער-טיש, ברעכט זי אויס אין אַ געוויין, וואָס רוהרט אַלע אַנוועזענדע.

זי גיט אָב איהרע ערקלערונגען אויף יודיש און דערצעהלט, אַז זי האָט צום ערשטען מאָל געזעהן זלאַטע'ן, בעת זי איז געקומען קיין ראַדימנאָ. זי האָט זי ניט אויפֿגענומען מיינענדיג, אַז זי איז דעם מאַנ'ס אַ קרובה.

די ראַדימנער רביצין ווײנט אין געריכט.

זי דערצעהלט, ווי אײַנמאָל אויף אַ שפּאַציר האָט איהר זלאַטע איבערגעזאָגט, אַז זי האָט געבוירען אַ קינד פֿון איהר מאַן. זי קען מעהר נישט רעדען און ברעכט ווידער אַמאָל אויס אין אַ היסטערישען געוויין.

דער פֿאָרזיצענדער בערוהיגט זי, אָבער זי זאָגט: איך קאָן נישט רעדען, מײַן האַרץ פּלאַצט אין מיר פֿאַר שאַנד! מען בערוהיגט זי ווידער און זי דער־צעהלט דאַן גאַנץ שטיל, אַז מען הערט קוים ווי זי האָט געזאָגט צו דער רובין: ווי קען דאָס זײַן, איך בין דאָך שוין מיט מײַן מאַן נים צוזאַמען אפֿשר 8 אָדער 10 יאָהר...

נישט קענענדיג פֿערהערשען איהרע טרעהרען ענטפֿערט די רביצין אויף אַלע פֿראַגען גאַנץ שטיל. אָבער בעת דער פּראָקוראָר פֿרעגט זי: צי האָט איהר זיך נאָכגעפֿרעגט בײַ אײַער מאַן, וועגען דעם וואָס זלאַטע רובין האָט אײַך דער־צעהלט, ווערט די רביצין שרעקליך בלאַס און ברעכט ענדליך צוזאַמען אויפ'ן שטוהל.

די ראַדימנער רביצין חלשט.

אין זאַל ווערט אַ טומעל. דער עולם איז זעהר גערוהרט פֿון דער אַרימער פֿרוי'ס אומגליק, מען לויפֿט זי ראַטע־ווען. ענדליך דערמונטערט מען זי און זי גיט ווײַטער אָב איהרע ערקלערונגען. זי זאָגט, אַז זי וואָלט נישט געהאַט קיין העזה דעם מאַן איהרען צו פֿרעגען וועגען דעם, ווײַל זי ווייס דאָך, אַז ער איז אַלט און זי לעבט שוין מיט איהם נים אַזאַ לאַנגע צײַט.

די רביצין ענטפֿערט נאָך אויף די אַנדערע פֿראַגען און פֿערענדיגט: זי האָט אַנגן די נשמה צעטרויפֿט:

אַזאַ חרפּה איז ניט דערהערט געוואָרען בײַ יודען.

די לעצטע ווערטער דער רביצינ'ס מאַכען אַ דערדריקענדען אײַנדרוק.

נאָכדעם ווי דער פֿאָרזיצענדער לייענט איבער די שריפֿטליכע ערקלערונגען פֿון ניו-יאָרקער עדות האָנספֿעלד, נעמען אַ וואָרט די צדדים, וועלכע לעגען פֿאַר אַרויסצורופֿען נאָך איינציגע עדות.

דאַן פֿערענטפֿערט זיך ד"ר גראָס־פֿעלד פֿאַר זײַנע פֿריהערדיגע ווערטער, און זאָגט, אַז ער מאַכט נישט פֿעראַנט־וואָרטליך דעם גאַנצען כלל רבנים, ער האָט בלויז אונטער זײַן פֿאַרשלאַג בנוגע דעם רב שפּירא.

ד"ר לאַנדוי האַלט דערויף אַ זעהר שעהנע רעדע, אין וועלכע ער זאָגט זיך אַרויס געגען אַרויסרופֿען נײַע עדות, ווײַל די ביז אַצונד פֿערהאַנדלונגען האָבען קלאָר בעוויזען, ווער עס איז דער שולדיגער.

בנוגע די ערקלערונג פֿון ד"ר גראָס־פֿעלד, זלאַטע'ס פֿערטיידיגער, אַז אַ בעאַמטער פֿון דער טעמאַראַמטשא האָט אונטערגעשריבען אַ אַפּעלאַציע געגען אַ מר רבנים פֿאַר מיסברויכען, זאָגט ד"ר לאַנדוי: איך גלויב נישט דעם דאָזיגען בעאַמטען: ער גופֿא האָט אויף זיך אפֿשר 100 פּראָצעסען פֿאַר ווילען אַרויספּרעסען געלד בײַ יודען.

ד"ר לאַנדוי זאָגט דאַן ווײַטער, זלאַ־טע רובין האָט זיך דאָ בענומען מיט די געמיינסטע ווערטער, זי האָט אַ דעמאַראַ לייזורטע פֿאַנטאַזיע, דאָס נעמט זיך דערפֿון, וואָס זלאַטע האָט אין איהר יוגענד געלעבט אין אַ וועלט קרײַ־זען, וואָס האָבען געפֿיהרט אַ מיאוּס, אויסגעלאַסענעם לעבען.

ווײַסט איהר, מײַנע העררען, זאָגט ווײַ־טער ד"ר לאַנדוי, ווער ס'איז די דאָזיגע פֿרוי, וואָס וויל חרוב מאַכען אַ גאַנצע יודישע פֿאַמיליע און בעשמוצט דעם גאַנצען יודישען כלל? איך וויל אײַך זאָגען ווער די דאָזיגע זלאַטע רובין איז, איך לעג פֿאַר אַרויסצורופֿען דעם עדות פּנחס שוקס פֿון ניו-יאָרק.

זלאַטע רובין „אַ מוהמע" פֿון אַ שאַנד-הויז.

ער קען די רובין פֿון איהר הײם-שטאָט, און ער וועט ערקלערען אונטער אַ שבועה, אַז זי האָט דאָרט געהאַלטען אַ „פֿרעהליך הײַזעל".

ד"ר לאַנדוי'ס לעצטע ערקלערונג האָט אויף אַלעמען זעהר שטאַרק געווירקט.

נאָך אַ קורצער בעראַטונג וואַרפֿט דער טריבונאַל אָב אַלע פֿאַרשלאָגען וועגען אַרויסרופֿען נײַע עדות.

דער פֿערטיידיגער אַרזו. פֿערלאַנגט, אַז דער ראַדימנער רב זאָל גע־שטעלט ווערען אויף אַ מעדיצינישער אונטערזוכונג, וואו עס וועט קלאָר ווער־דען, אַז דער ראַדימנער איז נישט אימ־פּאָטענט. די פֿאָדערונג ווערט אָבער אָב געוואָרפֿען.

דער אורטייל ווערט ערוואַרט הײַנט פֿריה.

9-טער טאָג פֿון פּראָצעס.

פּשעמישל, 9 מערץ (טעלעגראַם) דער הײַנטיגער טאָג פֿון פּראָצעס איז געווען דער אינטערעסאַנטסטער און ווילדסטער פֿון דער גאַנצער צײַט, ווײַל עס האָט זיך אָנגעהויבען דער פּראָ־צעס. פֿון דער פֿריה אָן האָבען זיך גע־צויגען חמרים מענשען צום געריכטס־בנין און געזוכט פֿלערלײַ מיטלען אַרײַנ־צוקריגען זיך אין געריכטס-זאַל. אָבער אויך הײַנט איז די צאָהל אײַנגאַנגס־בילעטען געווען שטאַרק בעגרענעצט, אַזוי, אַז דער גרעסטער טייל מענשען איז געבליבען אין דרויסען. די טריבונאַל־פֿערהאַנדלונגען האָבען זיך אָנגעהויבען 11 פֿאַרמיטאָג און דער פֿאָרזיצענדער גיט דאָס וואָרט דעם פּראָקוראָר.

די בעשולדיגונגס-רעדע פֿון פּראָקוראָר.

אין אַ רוהיגער און זאַכליכער רעדע, וואָס האָט געדויערט גאַנצע 4 שעה האָט דער פּראָקוראָר ערקלערט, אַז די חתונה אויף וועלכע זלאַטע רובין פֿערדופֿט זיך איז לויט'ן יודישען דין נישט גילטיג, ווײַל עס איז נישט געווען קיין

חופּה וקידושין.

זלאַטע רובין, זאָגט דער פּראָקוראָר מיט אַ שנײַדענדער שטימע, האָט גאַנץ גוט געוואוסט, אַז די צווייטע חתונה האָט בײַ יודען נישט קיין ווערט. דער בעסטער בעווײַז איז דאָס, וואָס זי האָט נישט געוואָלט געהן מיט'ן רב צו אַ דין תורה. דאָס איז אַ ששאַנטאַזשיסטקע פֿון ערגסטען סאָרט, וועלכע האָט זיך געשטעלט דעם ציל אויסצופּרעסען פֿון רבּי'ן געלד.

בײַ די דאָזיגע ווערטער שרײַט זלאַטע רובין אויס פֿון אָרט:

אוי, כ'וועל דאָס נישט אויסהאַלטען!

דער פֿאָרזיצענדער הייסט זי אַרויס־פֿיהרען פֿון זאַל און פֿון קאָרידאָר הע־רען זיך ווײַטער איהרע יעלות.

די דאָזיגע וצדקתך, זאָגט ווײַטער דער פּראָקוראָר האָט געוואוסט, אַז דער רבּי האָט אַ ווײַב אין גאַליציען. דער בעסטער בעווײַז דערצו זענען די 200 דאָלאַר, וואָס זי האָט געשיקט אויף דער אַדרעס פֿון דער אמת'ער רביצין.

דער פּראָקוראָר שילדערט דאַן די צרות, וואָס דער רבּי איז אויסגעשטאַ־נען פֿון דער בעשולדיגטער אין אַמערי־קאַ. זי האָט איהם דאָרט אָנגעהויבען צו יאָגען פֿון אַלע זײַטען, אַזוי, אַז ער האָט געמוזט פֿון דאָרט אַנטלויפֿען. זלאַטע רובין האָט אָבער נישט אָפּגע־לאָזט איהר קרבן. זי פֿאָהרט איהם נאָך קיין אייראָפּאַ און טרעפֿענדיג איהם אין גאַליציע אין זײַן הײמאַטס-שטאָט, איז איהר ערשטע פֿראַגע געווען צי ער האָט געבראַכט דאָלאַרען.

זלאַטע רובין זאָגט, אַז זי האָט ליב דעם רבּי'ן, דאָס איז אָבער לעכערליך.

פֿאַר אַלעמען איז איצט קלאָר, אַז מיר האָבען דאָ צו טון מיט אַ ק ענקליך בעשעפֿעניש, וואָס איז פֿערבינדען מיט מאַטעריעלע אינטערעסען.

ווען די דאָזיגע בריאה וואָלט נישט געווען קיין קרענקליך-פּאַטאָלאָגיש בעשעפֿעניש, וואָלט איך פֿאַר איהר געפֿאָ־דערט די שטרענגסטע שטראָף, וואָס קומט איהר לויט'ן געזעץ. אָבער אויך בײַ די אויסטיגע אומשטענדען פֿאָדער איך פֿאַר איהר די שטראָף, וואָס זי האָט זיך פֿערדינט.

די רעדע פֿון פּראָקוראָר האָט געמאַכט אַנ'אויסנעהויבענעם רושם אין זאַל. נאָכמיטאָג האָט געהאַלטען זײַן רעדע דער פֿערטיידיגער פֿון ראַדימנער רבּי'ן ד"ר לאַנדוי

די רעדע פֿון ד"ר לאַנדוי.

ד"ר לאַנדוי האַלט אַ גלענצענדע רע־דע, אין וועלכער ער שילדערט די לײַ־דען פֿון ראַדימנער רבּי'ן ווי אַזוי ער איז געפּײַניגט געוואָרען פֿון דער מרשעת, וואָס הייסט זלאַטע רובין אין חרפּות און בושות, וואָס דער רבי האָט צוליב איהר געליטען. דער רבּי זאָגט ד"ר לאַנ־דוי איז טעראָריזירט געוואָרען דורך זלאַטע רובין, און ווען עס האָט זיך פֿעראייניגט די קרענקליכע תאווה לויט צו געלד און אַ מאַניע חתונה צו האָבען מיט רבנים.

ד"ר לאַנדוי'ס רעדע האָט געמאַכט אַ געוואַלדיגען רושם אויף אַלע פֿערזאַמעל־טע. דער אורטייל ווערט ערוואַרט מאָר־גען, דאָנערשטאָג, אין אָוונד.

פּויליש-דײַטשע ווירטשאַפֿטליכע אונטערהאַנדלונגען וועלען בענייט ווערען.

אַזוי איז בעשלאָסען געוואָרען צווישען זאַלעסקי'ן און שטרעזעמאַנ'ען אין גענף.

גענף, 9. מערץ (פּאַט) הײַנט איז פֿאָרגעקומען אַ בעגעגעניש צווישען זאַ־לעסקי'ן און שטרעזעמאַנען. עס זענען אַרומגערעדט געוואָרען אַ גאַנצע רײַה אַק־טועלע ווירטשאַפֿטליכע פֿראַגען צווישען פּוילען און דײַטשלאַנד. אין משך פֿון געשפּרעך האָבען זיי פֿעסטגעשטעלט אַנ'אַרבייטס-פּלאַן, וואָס וועט איבערגעגעבען ווערען ביידע רעגירונגען צום בעשטעטיגען. עס איז געקומען צו אַ הסכם צו בײַ־ גײַען די ווירטשאַפֿטליכע אונטערהאַנדלונגען.

דער נײַער ענדעקישער פּראָיעקט וועגען ענדערן די וואַהל-אָרדינאַציע.

וואַרשאַ, 9. מערץ (פּאַט) אויף דער הײַנטיגער זיצונג פֿון דער קאָנסטי־טוציע-קאָמיסיע האָט דעפּ. גלאָמבינסקי אַרײַנגעטראָגען אַ נײַעם פּראָיעקט צו ענ־דערן די וואַהל-אָרדינאַציע לויט אַ דעקרעט פֿון מלוכה-פּרעזידענט. לויט דעם דאָ־זיגען פּראָיעקט זאָל די וואַהל-אָרדינאַציע געענדערט ווערען אויף אַזאַ אופֿן: די צאָהל דעפּוטאַטען זאָל פֿאַרקלענערט ווערען ביז 360. דער סענאַט זאָל בעשטעהן פֿון אַ פֿערטעל צאָהל מאַנדאַטען צום סיים. די צאָהל מאַנדאַטען פֿון וואַרשאַ, לאָדז, פּוזנאַן, קראָקע, לעמבערג און ווילנאַ זאָל נישט פֿאַרקלענערט ווערען. די איבריגע צאָהל מאַנדאַטען זאָלען פֿערטיילט ווערען אין דער גאַנצער מלוכה, אַזוי, אַז אויף יעדע 25 טויזענד וועהלער זאָל אויספֿאַלען איין מאַנדאַט צום סיים און אויף יעדע 80 טויזענד — אַ מאַנדאַט צום סענאַט. די וועהלער פֿון די געוויסע טײַלען פֿון די מזרח-קרעסען און פֿון מזרח-גאַליציען זאָלען געטײַלט ווערען אויף צוויי וואַהל-קוריעס: אויף אַ פּוילישע און אויף אַ נישט פּוילישע. דער פּראָיעקט וועט בעטראַכט ווערען אויף דער נײַעסטער זיצונג פֿון דער קאָנסטיטוציע-קאָמיסיע.

געפּלאַנט אויפֿצורײַסען מיט דינאַמיט די פֿראַנקפֿורטער סינאַגאָגע.

פֿראַנקפֿורט, 7 מערץ (טעלעגראַפֿיש דורך ימ"א) אין אונגאַרישען שטע־טעל בעסטמעק, זענען אַרעסטירט געוואָ־רען 2 פֿערדעכטיגע פּערזאָנען, וואָס ווערען שוין אַ לענגערע צײַט געזוכט דורך דער פּאָליציי. זייערע נעמען זענען מישלער און דאַרמשטעטער. זיי ווערען בעשולדיגט, אַז זיי האָבען געפּלאַנעוועט אַ דינאַמיט־אויפֿרײַס אויף דער גרויסער סינאַגאָגע אין פֿראַנקפֿורט, בעת די סינאַגאָגע איז געווען פֿול מיט מתפּללים.

די טאַבעלע פֿון די געווינסען

אין פֿון די קרו'ס קאָן מען יעדען טאָג גאַנץ אומזיסט איבערקוקען אין דער אײַנציגער, גרעסטער, עלטעסטער און גליק־ליכסטער קאָלעקטור.

E. Lichtenstein i Ska
Warszawa, Marszałkowska 146.
אָדער אין איהרע אָבטיילונגען:
Bielańska 3
Królewska 43
Kr. Przedmieście 37
Nalewki 42
Filja w Lodzi
Piotrkowska 72
w gmachu Grand Hotelu,

בעמערקונג: לאָסען צו דער ערשטער קלאַס פֿון דער 15- מלוכה-לאָטעריע זענען דאָרט שוין צו בעקומען. די געווינסען זענען פֿערגרעסערט פֿון 12 אויף 16 מיליאָן זל. ס'איז אַ גרויסע נאָכפֿראַגע. ס'איז פּעראַוויס־געזעהן אַ מאַנגעל אין לאָסען. מיר ראַטען אײַך מקדים צו זײַן מיט'ן קויפֿען די לאָסען. ס'איז די העכסטע צײַט!! דער פּרײַז פֿון די לאָסען איז נישט געענדערט, ד. ה. ¼ זל. 10, ½ זל. 20, 1/1 זל. 40. די פֿירמע עקזיסטירט פֿון יאָהר 1835.

קאָנטע פּ.ק.אָ. 9874

דאָס גרויסע געווינס פֿון זל. 200,000 אויפ'ן נומער 57918, I זל. 50,000 אויפ'ן נומער 72883, II זל. 50,000 אויפ'ן נום. 61282, ווי אויך די געווינסען פֿון זל. 15,000 אויפ'ן נומער 75071, זל. 10,000 אויפ'ן 15056, זל. 10,000 אויפ'ן נומער 40111, זל. 5000 אויפ'ן נום 70050, זל. 5,000 אויפ'ן נומער 72874, זל. 3000 אויפ'ן נומער 72981, זל. 3000 אויפ'ן נומער 73961, זל. 3,000 אויפ'ן נומער 72833, זל. 3,000 אויפ'ן נומער 52019 און זל. 3,000 אויפ'ן נומער 21769 זענען געפֿאַלען אין אונזער קאָלעקטור.

ווער האָט געכטען געווינען אויף דער לאָטעריע?

15.000 זל. נומער 16148.
2.000 זל.—25745 54292 59632,
1.000 זל.—28504 59605 87578
78638.

מאַנגעל פֿון רבנים אין דײַטשלאַנד.

ברעסלוי. (י.ט.א.) צוהויבענדיג פֿון דעם בעריכט פֿון יודישען טעאָלאָגישען סעמינאַר בעמערקט די „יודישע צײַטונג", אַז אין די לעצטע יאָהרען בעמערקט זיך אַ גרויסער מאַנגעל אין רבנים-צו־וואוקס אין דײַטשלאַנד. אין סעמינאַר לערנען זיך 40 צוהערער אָבער פֿון דער צאָהל זענען 21 אויסלענדער. פֿון אַלע סעמינאַר-צוהערער קאָן מען רעכע־נען, אַז נאָר 15 פּערזאָן וועלען קענען פֿערנעמען רבנים-פּאָסטענס אין דײַטש־לאַנד און זיי לערנען זיך פֿיסטענס אויף די ערשטע סעמעסטרען.

לעזט, אַבּאָנירט
— דאָס —
„לאָדזער טאָגעבלאַט".

25 טויזענד זל. שטראָף

פֿאַר נאָכמאַכען עטיקעטען פֿון ווידזעווער-גאָרן-פֿאַבריק.

(:) דער הינער גאָרן-פֿאַבריקאַנט לײַב דײַטש האָט זיך אַ לענגערע צײַט פֿאַבריצירט גאָרן מיט אַן עטיקעט, וואָס איז זעהר ענליך געווען צו דעם עטיקעט פֿון דער ווידזעווער גאָרן-פֿאַבריק. דעם גאָרן האָט לײַב דײַטש געשיקט קיין פּויזען, וואו ער האָט געהאַט זעהר פֿיל אָבנעמער.

מיט אַ צײַט צוריק האָט אַ רײַזענדער פֿון דער ווידזעווער גאָרן-פֿאַבריק בע־מערקט אין פּויזען דעם גאָרן מיט די נאָכגעמאַכטע עטיקעטען און נאָך אַ הקירה-ודרישה איז ער דערגאַנגען, אַז די סחורה ווערט פֿאַבריצירט אין לאָדז בײַ לײַב דײַטש.

צוריקקומענדיג קיין לאָדז האָט דער רײַזענדער אַנגעגעבען דעם ענין דער פּאָליציי, וועלכע האָט תּיכף געמאַכט אַ רעוויזיע בײַ לײַב דײַטש אין דער וואוינונג. עס איז געפֿונען געוואָרען אַ קאָמפּלעט גאָרן, וועלכער איז איבער־געשיקט געוואָרען צו דער פּראָקוראַטור אַלס אַ זאַכליכען בעווײַז.

עהערגעכטען איז אין הינען קרײַז-גע־ריכט פֿאָרגעקומען דער פּראָצעס. די עק־ספּערטען האָבען פֿעסטגעשטעלט, אַז דער אויפֿשריפֿט אויף די עטיקעטען איז אַן אַנדערער ווי פֿון דער ווידזעווער פֿאַב־ריק און די ענליכקייט בעשטעהט בלויז אין דער פֿאַרב פֿון עטיקעט אויך פֿון דער שפּולקע.

דאָס געריכט האָט פֿערורטיילט דעם ה' דײַטש אויף 25 טויזענד זל. שטראָף אָדער 4 חדשים תּפֿיסה.

דער בעשולדיגטער האָט אָבגעגעבען אַנ'אַפּעלאַציע קיין וואַרשאַ.

די עשרת בני המן האָבען זיך אָבגע־ריסען פֿון דער תּליה

און קומען צום גראַנדיעזען פּורים-מאַסקען-באַל.

(ז) הײַנטיגען שבת-צו-נאַכט קומט פֿאָר אין פֿילהאַרמאָניע דער שענסטער און פֿרעהליכסטער מאַסקען-באַל פֿון הײַ־יאָהריגען סעזאָן, דורכגעלאַכטען מיט אכט פּורים'דיגע אַטראַקציעס און הומאָר. גאַנץ לאָדז גרייט זיך צום באַל. אַלע, אַלע וועלען קומען, אַפֿילו די עשרת בני המן, שטיצט מען, וועלען זיך אַבּרײַסען פֿון דער תּליה און קומען אין מאַסקעס אויפ'ן באַל. אַנ'אויסנאַהם וועט נאָר זײַן ויזתא, וואָס ווערט בלײַבען אין דער היים און שלאָפֿען אין דער פֿינס־טער.

איז געזונד-צושטאַנד פֿון אָסטראָווצער רבּי שליט"א

איז אײַנגעטראָטען אַ בעסערונג.

(ג) מיר דערוויסען זיך, אַז אין גע־זונד-צושטאַנד פֿון אָסטראָווצער רבּי'ן שליט"א איז אײַנגעטראָטען אַ בעסערונג. די דאָקטוירים, וועלכע בעהאַנדלען דעם חולה, זאָגען, אַז יעדע נעפֿאַהר איז אַריבער. דער קראַנקער איז אָבער נאָך זעהר שוואַך.

פֿון לאָדזער זענען געלעכט אַרויסגע־פֿאָהרען מעהרערע אָסטראָווצער חסידים פֿרײַ מבקר-חולה צו זײַן דעם רבּי'ן.

לאדזער טאגעבלאט

רעדאקציע און אדמיניסטראציע
פיעטריקאווער 16. טעלעפאן 57

דער רעדאקטאר נעהמט-אן פון 6 ביז 7 אין אוונט.
נישט באשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. poczt. 16
טעלעפאנען: פון רעדאקציע 57. אדמיניסטראציע 47.

פאר'ן ארבייטענדיגען א"י.

צווייערליי טעמים קענען ברענגען א יודען, ער זאל פאהרען זיך בעזעצען אין ארץ-ישראל: ערשטענס, א אידעאליסטישער טעם, וועלכער איז, אין תוך גענומען, אויך גאנץ פראקטיש, און וועלכער באשטעהט אין דעם שטענדיגען יודישען ווכען, בעוואוסט אדער נישט, א ווינקעלע פון א ריכטיגער ארבייט און א בכבוד'יגען לעבען, וואס מעהר די השגחה צו געפינען אזא ווינקעלע אין גלות ווייזט זיך ארויס אלס א חלום, וואס קען אויפ'ן וואהר נישט פערווירקליכט ווערען, אלס שטארקער ווערט דער יוד געטריבען אין א"י, אין דעם איינציגען ווינקעלע, וואו ער קען געפינען א מענשליכען בכבוד'יגען לעבען!..

דער צווייטער טעם איז א ריין-מאטעריאליסטישער און לאזט זיך בעשטימען אלס דאגת-הפרנסה. דער יודישער לעבען אין גלות ווערט פון טאג שווערער. פון איין זייט פערשטעלערט דער אנטיסעמיטישער מענשען-פרעסערישער באיקאט, וואס ווייטער, צלץ מעהר דאס יודישע ארבייטס-פעלד, די יודישע ארבייטס-מעגליכקייטען, און פון דער אנדער זייט, — פערשטארקט דער צוואקס פון דער יודישער בעפעלקערונג, וואס האט זיך נישט וואו אהינצוטון צוליב די פערשלאסענע טויערען פון כמעט אלע אימיגראציע-לענדער — די פערביסענע קאנקורענץ צווישען יודען גופא אין גלות.

דער ערשטער טעם ביז א סך וויכטיגער, איידער דער צווייטער. ער איז גוטע יודען, וועלכע זוכען נישט נאר ארבייט, נאר אויך א בכבוד'יגען מענשליכען לעבען! זיי קענען זיך נישט בעגנוגענען, מיט וועלכען ס'איז אימיגראציע-לאנד, וועלכע קען זיי נאר געבען א חיי-שעה, ארויסראטעווענדיג זיי אויף א ווייל פון הונגער; זיי מוזען האבען אנ'אייגענעם ווינקעלע, ד. ה. אזא ווינקעלע, וואו זייער לעבען אויף ארבייט און אויף אנ'אייגענער קולטור זאל זיין געזיכערט פאר זיי נישט ווייניגער, אבער אויך נישט מעהר, ווי פאר די איבעריגע פעלקער, מיט וועלכע זיי לעבען אין איינעם.

אויב ס'זענען נאך דא מענשען, וועלכע פערשטעהען נאך נישט, אז דאס קען געמאלט זיין נאר אין ארץ-ישראל, וועלען זיי דאס מיט דער צייט פערשטעהען...

יודען, וואס געהען אין ארץ-ישראל צוליב דעם דאזיגען טעם, זוכען אגב נישט קיין פרנסה אין א געוועהנליכען זין; זיי ווילען נאר נישט שטארבען פון הונגער, בעגנוגענדיג זיך מיט א מיניפאלען פיזישען קיום און זוכענדיג נאר די ארבייט פון שאפען פאר יודען אנ'אייגענעם חיים מיט א זעלבסטשטענדיגען עקאנאמישען און קולטורעלען קיום.

דער טיף איינגעווארצעלטער יודישער אידעאליזם און די גרייסקייט צו אנ'אלטרואיסטישער ארבייט לטובת הכלל רוקען ארויס די בעסטע און די שעהנסטע יודען פון גלות „לפני המחנה". דאס זענען די פיאנערען, די חלוצים, די שומרים און די ארבייטער, וועלכע בויען און שאפען דעם ליכטיגען יודישען עתיד אין ארץ-ישראל, נישט אפשטעלענדיג זיך פאר קיין שום קרבנות.

דאס זענען זיי, וואס פערוואנדלען דעם פערווילדעטען מדבר פון דער טראבישער פאלעסטינע אין דעם גן-עדן פון א שעהנעם, אינטענסיוו-קולטווירטען ארץ-ישראל.

דער ארבייטענדיגער א"י פאלט ביי זיך נישט ארא ווען ס'גיט זיך איהם עפעס נישט איין, ווען ער פאלט ערגעץ וואו דורך; ער האט קיין מורא נישט פאר קריזיסען, וועלכע ער האט שוין א היבש ביסעל דורכגעמאכט מ'הערט פון איהם קיין קללה און יללה נישט בעת איהם לעבט זיך זעהר שווער. זיין ארבייט איז א צו גרויסע און צו צו טעפטע, דאס א שטורם זאל די קענען פער'ן?...

ווער ס'געהט אין א"י געטריבען נאר פון דאגת הפרנסה, דער פערלירט אלץ, ווען ער פערלירט על פי צופאל די פרנסה אדער ווען ער בעקומט זי בכלל נישט. אזוינער ווערט דעריבער אין כעס, ווידעלט זיך, שרייט און געוואלדעוועט... טאלדיג איז איהם אבער קיינער ניט: דערוויילע קענען ניט אלע יודען, וואס קומען אין א"י צוליב פרנסה, בעקומען דארטען דאס וואס זיי זוכען, מיט דער צייט וועט דאס געוויס ווערען אנדערש. די פרנסה-מעגליכקייטען, די מקורים פון פרנסה, וועלען זיך פערברייטערן און פערגרעסערן.

דערוויילע אבער מוזען נאך געהן אין א"י יודען, וועלכע חוץ פרנסה זוכען דארטען נאך עפעס וואס...

דער ארבייטענדיגער ארץ-ישראל איז דער יסוד פון דעם גאנצען ציוניסטישען בנין אין א"י...

דאס שענסטע און בעסטע, וואס א"י פערמאגט און פארוואס די גאנצע וועלט שטעהט א פערוואונדערטע, האט געשאפען דער יודישער חלוץ און דער יודישער ארבייטער בכלל; זייער בנין האט קיין מורא נישט פאר קיין קריזיס, שטעהט פעסט און ווערט ווייטער געפיהרט אין דער לענג, אין דער ברייט און אין דער הויך, אלץ גראנדיעזער, אלץ שעהנער...

ס'איז שוין דעריבער די העכסטע צייט, דאס יודען זאלען אויפהערען זיך נו מפלפל זיין וועגען ארץ-ישראל און שטעהן פון ווייטען, צוקוקענדיג זיך צו דער גרויסער היסטארישער ארבייט פון ווייטען, גלייך ווי נישט זיי מיינט מען, גלייך ווי זיי געהט דאס גארנישט אן!...

פאר אייך, יודען, אן קיין שום חלוק, ארבייט מען אין ארץ-ישראל, פאר אייך, פאר אייער הווה און פאר אייער עתיד. אויב דער יודישער נאמען ווערט אין דער וועלט אלץ שעהנער, אלץ געהויבענער; אויב די מלחמת פאר יודישע רעכט אין גלות ווערט אלץ פער'עקשנ'טער אלץ ענטשלאסענער, אויב די וואג פון די יודישע קעמפער אין גלות ווערט אלץ בעדייטענדער און ס'הערט זיך אלץ מעהר צו צו זייערע רייד — איז דאס אלץ דער פועל-יוצא דער עיקר פון דער ארבייט אין און פאר ארץ-ישראל!

דער גרעסטער יודישער עולם, וואס קוקט זיך צו פון ווייטען צו דער דאזיגער ארבייט, מוז זיך נעהנטער פעראינטערעסירען מיט דער דאזיגער ארבייט, און אנשטרענגען אלע כחות, כדי אונטערצושטיצען אונזער ארבייטענדיגען ארץ-ישראל מיט דאפעלטע כחות צו פיהרען זיין גראנדיעזע מסירת-נפש'דיגע ארבעט פאר דעם יודישען ליכטיגען עתיד.

פער'עקשנט זיך, יודען, אלע אינאיינעם און — מיר וועלען אונזער ציל דערגרייכען, ווייל מיר מוזען איהם דערגרייכען!

דעפ. ד"ר י. וויגאדזקי.

עס קלינגט שוין איז גאנץ לאדז,

אז אלער ארט ביטעס, פאדאניעס, רעקורסען, אפעלאציעס און אלע געריכטס-פינאנס-אדמיניסטראטיווע און קאמונאלע אינסטיטוציעס ווירען אמבעסטען, אמבילינסטען און אמשנעלסטען ערלעדיגט אין ביורא

„פאלאניא" אלעיא 1 מאי 7.

וויכטיגע בעמערקונג: טעגליך פון 5 ביז 7 ווערען ערטיילט עצות און אנווייזונגען אין אלע שטייער-אנגעלעגענהייטען דורך ה' לעאן שווייצער.
— איבערזעצונגען: האנדעלס- און פריוואט-קארעספאנדענץ, קאנטראקטען. — פראטעסטירטע וועקסלען ווערען אנגענומען אויפצומאנען מיט אייגענע קאסטען.
מיטגלידער פון פראפעסיאנעלע פעראיינען צאהלען 25% ביליגער.

דער בלוטיגער דינסטאג אין זשיכלין.

דאס שטעדטיל זשיכלין, נעבען קוטנע, איז דינסטאג געווען דער שוי-פלאץ פון בלוטיגע געשעהענישען, וואס זענען ארויסגערופען געווארען דורך פינסטערע עלעמענטען מיט א געוויסען קאזימיעזש קראסקא אין דער שפיץ.

די פוילישע צייטונגען ברענגען די דאזיגע איינצעלהייטען דערפון:

קראסקא האט זיך שוין זייט א לענגערע צייט ארומגעטראגען מיט א פלאן צו ענטוואפנען די פאליציי, בעהערשען דעם מאגיסטראט, כדי אזוי ארום אונגעשטערט צו קענען בעראבעווען די פריוואטע בעפעלקערונג.

נעהענטבכטען, בעת קראסקא האט אין באט אנגעטראפען דעם פאליציאנט קוביאק, האט ער זיך געווארפען אויף איהם, כדי איהם צו ענטוואפענען. דער פאליציאנט האט אבער בעוויזען ארויסצוכאפען דעם רעוואלווער און האט אויסגעשאסען, פערוואונדענדיג דעם אנפאלער אין פוס.

כהרף עין האט זיך ארום זיי צונויפגעקליבען א המון פון קראסקא'ס קאלעגען, וואס האבען זיך אויפגעבונדען געווארפען אויף דעם פאליציאנט קוביאק און די אנדערע חברים-פאליציאנטען, וואס זענען צו קומען איהם צוהילף.

די פאליציי, אונטער'ן שטורם פון המון האט זיך אנגעהויבען לאנגזאם צוריקצוציהען צו דער פאליציי-סטאציע. פלוצלינג האבען זיך דערהערט עטליכע רעוואלווער שאסען איינער פון די פאליציאנטען בעקומענדיג א קויל אין בויך איז אוועקגעפאלען אויפ'ן ערד און פערלוירען דאס בעוואוסטזיין.

דער המון האט זיך דאן אויף א מאמענט צוריקגעהאלטען פון ווייטערדיגען אנגריף דאן האבען די פאליציאנטען מיט אנגעלאדענע רעוואלווערען אין די הענד אויפגעהויבען זייער פערוואונדעטען חבר און איהם אוועקגעטראגען אויפן פאליציי-אמט.

גלייכצייטיג האט די פאליציי טעלעפאנירט נאך הילף קיין קוטנא. עס איז תיכף אנגעקומען א אבטיילונג רייטער-פאליציי וועמען עס איז געלונגען צו צוטרייבען דעם המון.

די געשעהענישען האט דער המון דע-מאלירט די וואוינונג פון ארטיגען דעק-טער שטעקאווסקי דערפאר, וואס ער איז גראד נישט געווען אין דער היים, בעת דער המון האט צו איהם אריינגע-טראגען א פערוואונדעטען.

די פאליציי האט ארעסטירט 14 פערזאן אלע מיטגלידער פון קראסקי'ס משפחה זיי זענען אלע אפגעפיהרט געווארען אין דער קוטנער תפיסה און שעכלין הערשט איצט רוה.

אין ראדימנער רב'ס רעזידענץ.

פרייע עקסקורסיע פון פשעמישל קיין ראדימנע. — וואס דערצעהלען די יודישע און קריסטליכע איינוואוינער? — א בעזוך אין דער וואוינונג פון „ראדימנער" — דער רושם פון דעם בעזוך אין דער שטאט.

זונטאג איז געווען א פרייער טאג אין פשעמישלער פראצעס. האבען די אין פשעמישל צאהלרייך פערזאמעלטע צייטונגס-לייט בעשלאסען אויסצונוצען די געלעגענהייט און זיך ארויפערלאזען קיין ראדימנא, כדי זיך צו דערוויסען, וואס מען זאגט אין דער דאזיגער שטאט בנוגע דעם פראצעס, אין וועלכען עס איז פערמישט דער ראדימנער רב.

דער בעזוך איז געווען אנ'אינטערעסאנטער, וועלען מיר איהם דערפאר דא עטוואס אויספיהרליכער שילדערן.

* * *

אין א גרעסערען אויטא זענען מיר, פערטרעטער פון עטליכע יודישע צייטונגען ארויסגעפאהרען פון פשעמישל אין דערי ריכטונג פון ראדימנא. מען פאהרט נישט לאנג. עטוואס מעהר ווי א האלבע שעה ביי א שלעכטען פלאטע-וועג. אויפ'ן וועג פלאצט אונז א ראד. האבען מיר א ביסעל צייט זיך ארומצוקוקען אויף די פערשידענע, אינצט שוין גאנץ צושטער-טע אונטערגראבונגען און טויערען פון דער אמאליגער גרויסער עסטרייכישער פעסטונג פשעמישל.

אבער לאמיר נישט אוועק פון אונזער טעמע.

* * *

ראדימנא געהט אויף רעדער.

איך ווייס נישט, ווי אזוי עס איז גע-שעהען, אבער געגנג, אז אונזער אויטא האט זיך אפגעשטעלט אויפ'ן מארק-פלאץ אין די גאנצע שטאט האט אין דעם זעלבען מאמענט געקלונגען פון דער ידיעה:

— זשורנאליסטען זענען געקומען אויפ-געמען!...

קאנט איהר שוין אליין פערשטעהען, וואס אין שטעטעל האט זיך אפגעטון. קינד און קייט, יונג און אלט — אלץ איז ארויס פון די הייזער, מען האט גע-וואלט זעהען און הערען. האט מען דאך געוואוסט תיכף, אז דאס זענען מיר גע-קומען אין ענין פון ראדימנער רב. ארום גערינגעלט פון א המון מענער און ווייבער, לאזען מיר זיך אוועק צום קהל-שטיבעל, בעת אונזער אויטא ווערט בעלאגערט פון אלע ראדימער יודישע און קריסטליכע יונגלעך.

* * *

דעם ראש-הקהל פון רעדים, ה' זלמן אטטמער טרעפען מיר און זיין געשעפט פון מעהל, הערינג, קארטאפעל און צי-טונגען.

יא, די צייטונגען! — דאס איז היינט ביי איהם דער פעטמער מסחר.

— מיר זענען יודישע שרייבער און מיר וואלטען מיט אייך וועלען רעדען וועגען ענין פון ראדימנער רב. — אבער איידער מיר זאגען ארויס די דאזיגע חשרמער, איז דאס געשעפטעל שוין אי-בערפולט פון המון און מיר לאזען זיך דורך א הינטער-טירעל ארויס און קהל-שטיבעל. וואו עס ווערט תיכף צוזאמענגערופען א זיצונג פון קהל-ראט, כדי צו אינפארמירען די שרייבער.

דער שמועס געהט שווער. עפיס רעדען זיי, די דאמאמענער פון ראדימנער קהל, אבער מיר האבען דעם איינדרוק, אז מען זאגט נישט אלץ. זיי רעדען, די איינער פון אונזערע חברים האט זיך אויסגעדריקט, „דיפלאמאטיש". נו, מילא, זאל זיין דיפלאמאטיש.

— וואס דענקט זאגט איהר צום גאנצען ענין פון ראדימנער רב און דעם סקאנדאל, וואס ולאמע האט איהם גע-מאכט?

— וואס זאלען מיר זאגען, איהר ווייסט דאך בעסער.

— מיר ווייסען טאקי אונגעפער, אבער מיר ווילען הערען, וואס איהר זאגט?

— מיר זאגען נישט. ווייל מען האט אונז גארנישט געזאגט און אלץ האבען מיר זיך דערוואוסט פון די צייטונגען.

— צי האלט איהר מיט אייער רב?

— יא, מיר האלטען.

— אויב אזוי, פארוואס-זשע האט איהר זיך נישט געשטעלט אויף זיין זייט און אויף דער גאנצער וועלט נישט גע-רופען מיט א דונערנדיגער שטימע: אונזער רב איז אנ'אנשטענדיגער און מיר, די גאנצע קהלה, זענען ערב פאר זיין ריינקייט פון יעדער שולד?

— וואס האבען מיר געזאלט מענה'ן, מ'האט אונז נישט נעפרעגט.

אזוי דרעהען זיך אונזערע שאלות און תשובות אין רעדעל און מיר קאנען נישט דערגעהן צום איינצעלעכען מיין פון די ראדימנער קהלה-פערזאמלער.

די מיינונגען אין ראדימנער קהלה זע-נען געטיילט. געווען דארט אמאל א קאנפליקט וועגען א שוחט און דערמאלט האט זיך די שטאט געטיילט אין צווי גענגערישע לאגערן, פון וועלכע איינע האלט מיט'ן רב (און אלע שטאט-עניים) און דער אנדערער זאגט אויף אלץ, וואס איז נוגע דעם רב: „שלעכט", ווייל מען האלט זיך און „פרינציפיעלען" שטאנד-פונקט.

ס'איז אונז אבער נישט בעשערט לאנג צו בלייבען אין ראדימנער קהל-שטיבעל. דער המון, וואס בעגלייט אונז, האט געמאכט א שטורם אויף דער קהלת ס'האט אויפגעבראכען די טיר, עס איז אוממעגליך געווארען ווייטער צו קאנפע-רירען" און מיר זענען אוועק, געמרלין ווייטער בעגלייט פון דער גאנצער לא-לאמפרע, וועלכע איז זיך צוזאמענגעלאפען, ווי צו א בייז וואונדער.

* * *

— וואוהין געהען מיר איצט?

— אקעגענאיבער געפינט זיך א שיל-דעל „פאלנציי-ביורא". מיר געהען ארויס מיר ווילען הערען, וואס קריסטען זאגען וועגען רב.

מען מוז צוגעבען, אז די קריסטען רעדען וועגען רב מיט דער גרעסטער אכטונג. דער ארטיגער פאליציי-קאמענ-דאנט דערצעהלט אונז, אז ער קען דעם „ראבין" זינט דרייסיג יאהר און ער גיט זיין קאפ, אז דער „ראבין" איז אום שולדיג. ער איז דאך א „באבאזשני" מאן, ס'איז אויסגעשלאסען, אז ער זאל זונדיגען.

זיי דערצעהלען, אז דער פראצעס איז פאר זיי זעהר אינטערעסאנט און זיי לעזען בלויז די פוילישע צייטונגען, וואס ברענגען גרויסע און אויספיהרליכע פראצעס-בעריכטען און — וואס עס איז ביי זיי דער עיקר — וועלכע שרייבען גוט פאר'ן „ראבין".

די „ראבינקע" (זלאטע'ן) האלטען זיי פאר א „ניעמשכשמע" (א נישט-גוטע!) אינפרינענס, וואס פאר א יודישע דאס איז, האבען זיי זיך אינבערצייגט דאן ווען זלאטע האט איינמאל אין ראדימנא געשלאגען מכות רצח אנ'ארטיגען יונג געגמאן, וועלכער איז נור מיט שוועריקייט מיט דער הילף פון פאליציאנטען, ארויסגעראטעוועט געווארען פון איהרע הענד.

* * *

אינזער ווארשאווער חבר, וועלכער איז א בעזונדערער ליבהאבער פון ארגינעלע פאטאגראפישע אויפנאהמען, האט דא נעפינען א פרייע ארבייטס-פעלד.

אט געהט ער „אויפנעמען" דעם רב'ס הויז, וואס איז צוליב דעם איינגע-טומער בערוהמט געווארען אויף א האלבער וועלט.

א שעהן היימעל! — מען קאן עס שוין אנהויבען פערשטעהן, פארוואס זלאטע האט אזוי געוואלט דאס דאזיגע הויז אריינבעקומען און איהרע הענד.

מיר געהען אריין. דער רב שטעהט נאך אין טלית און תפילין. ער האלט אין מיטען דאווענען. פערגעסען זיך מיט אונז די אנדרימען און די טעלעפער, וועלכע זענען צו אונז זעהר פריינדליך.

מיר רעדען אבער פערשידענע זאכען פון פראצעס, און וועלכען מיר אלע זענען שוין גוט „אויסגעקאכט"!

די עלטערע טאכטער, חנה'לע, האט צו אונז תרעומות, פארוואס מען זאגט די יונגערע שוועסטער, מאניע, אזוי גוט בעשרייבען, אז זי איז אזא שעהנע און סימפאטישע און איהר אבער — גאר נישט...

מיר פערזיכערן, אז אויך איבער איהר וועלען מיר גוט שרייבען און אט האבען מיר עס טאקע געטון.

אין ראדימנער רב'ס הויז הערשט א בעל-הבית'ישקייט. די שטובען זענען שעהן און גרויס און פאלד ביים אריינקומען בעמערקט מען, אז מען געפינט זיך און א בעסערען, רבי'שען הויז.

אין רבי'נס הויז ערשיינט אויך א דעלעגאציע פון דער ארטיגער ציוניסטי-שער יוגענד, וועלכע פאדערט און גאר מען פון ארטיגען לאקאל-קאמיטעט מען זאל למען השם נישט שרייבען קיין שלעכטס ווארט איבער'ן רב, ווייל זיי ווייסען גאנץ זיכער, אז דער רב איז אומ-שולדיג און ער איז געפאלען א קרבן פון א שאנטאזשיסטקע.

צום סוף בעדויערט מען דא, וואס מיר זענען נישט געווען ביי די קהל-פיהרער. צו אונזער פערוואונדערונג ווערען מיר גע-וואהר, אז מען ווייסט דא שוין אלץ וועגען וואס מען האט גערעדט אין קהל. דער „גאלדזלמען-רינגסט" און ראדימנא איז אלזא, ווי ס'איז דערפון צו זעהען, אנ'אויסגעצייכענטער. מען ווייזט אז, אז די קהל-פיהרער האבען פון לאנג פער-שוידענע מענות צום רב און דערפאר האבען זיי געווים נישט געגעבען איבער איהם קיין גינסטיגע ערקלערונגען.

*

ארום 1 א זייגער פאהרען מיר ווידער אפ קיין פשעמישל און מיט שווערע מיה קאן זיך אונזער אויטא דורכרייס-נען צווישען דעם גרויסען המון יונגוואר וואס לויפט נאך א הינטער שטעטל ווע הינטער דער שטאט.

נאמא.

„רעוויזיאניזם"

— פון —

דעפ. א. לעווינזאהן

II

אין הערצעל'ס יודען-שטאט איז ארץ-ישראל געווען בלויז א פאליטיש-טעררי-טאריעלע קאנסטרוקציע, אבער נישט א רעאל אימיגראציאנס-לאנד.

אין זיינע ציוניסטישע רעדעס אפילו אין די דריי בענדער פון זיינע טאג-בי-כער זענען כמעט נישטא קיין ארטאבער. און אין אלט-נייע-לאנד, וואו זיי זענען יא פערהאן, לעבען זיי מיט יודען בשלום ושלוה, פונקט ווי אין א ראמאן. — נייען פאליטיק איז אפשר 20 פראצענט, אפשר מעהר פון מעדערנעם צוזאמענלעבען פון פעלקער, אבער די געשטאלטונג און שטארקונג פון דער פאלישער לאגע איז א פועל-יוצא פון די 80 פראצענט פון אונזער עקאנאמישער קאנסאלידאציע, פון דער פערפעסטיגונג און פערמעהרונג פון אונזערע מאטעריעלע און קולטורעלע פאזיציעס אין לאנד און נישט פער-קעהרט.

די קליינינקע יודישע קאלאניע מתולה האט בעשטימט דעם גורל פון דער צפון-גרענעץ פון ארץ-ישראל. פיטשינקע לאנדווירטשאפטליכע נקודות תל-חי אין כפר-גלעד, האבען פאציפיצירט דעם גליל עס איז טאקי נאאיוו זשאבאטינסקי'ס דובנער פעטער, וועלכער סטראשירט נישט זיין הויז, ווייל „אין דובנע איז שוין די-בען יאהר נישט געווען קיין שרפה". אבער א שרפה איז א בלינדע נאטיר-קראפט, און די פאליטישע בעציהונגען האבען אויגען און אויערן. עס זענען דא צוויי אפקורעציעס: אדער א פריד-ליכע ארץ-ישראל'דיגע לאגע אדער פירישע תליות. קיין מיטעל-פאליטיק איז נישטא. די לאפעטע איז א וועג פון א שוואכער עוואלוציע, פון פשרות, פון א אינערליכע שלום-בעווינונג, לויט רופין'ס געלענצענדען אויסדרוק. די תליות — זע-נען א ראדיקאלער וועג, אבער אין דער געשיכטע איז קיינמאל נישט קלאר ווער וועמען הענגט. און קיין מיטעל-וועג איז נישטא. דאס ווייסט מען נישט בלויז אין ארץ-ישראל, נור אויך אין ענגלאנד, אין קלאסישען לאנד פון אפשטאנדן ליבעראליזם, וואס די פשערמשיל'ס. מאנדט'ס

און קאנוואורטס אנטלויפען ווער אין קאנצענטראציאנס לאגער. ווער אין ארבייטס-לאגער. די פאליטיק וואס בע-גלייט די עקאנאמיק און שטיצט זיך אויף איהר, האט איבעריגע וואורצלען, וועלכע קיין וועלט-שטורם איז נישט בכח ארויסצורייסען. די עקאנאמיק, וואס וויל זיך שטיצען אויף פאליטישע פער-דינגונגען, גארט זיך צווישען מאל; ערש-טענס, רעדט זי וועגען מאכט. צווייטענס פערגעסט זי, אז ווי רעדט וועגען מאכט אין נאמען פון עקאנאמיק, נים אין נאמען פון 30 יאהר פאליטישען ציו-ניזם, נור אין נאמען פון דער עקאנאמי-שער ארבייט, אין נאמען פון 100 ישובים פון 16 מיליאן אויסגעלייזטע דונאמען, פון 10 מיליאן פונט, וואס זענען איג-וועסטירט געווארען אין לאנד.

ניין, אויף פיל זאכען וועלען מיר אפשר צייטווייליג מוזען מותר זיין, אבער איין זאך וועלען מיר קיינמאל אין לעבען נישט בעקלאגען אין ציוניזם; אויף דעם געדאנק פון „אויטא-עמאנציפאציע". דער אבזאג פון דעם דאזיגען גרונד-פרינציפ שטויסט אונז אין אבגרונד פון א מורא'-דיגען דעפעטיזם, וועלכער פלסט ארויס פון זשאבאטינסקי'ס גאנצער לעהרע. „די ארץ-ישראל'דיגע רעגירונג דארף פערוואנדעלט ווערען אין א קאלאניזא-טארישע רעגירונג, אנדערש איז נישט מעגליך קיין מאסען-עמיגראציע קיין ארץ-ישראל". געוויס, ווען מיר וואלטען בעקומען אומזיסט ערד פאר א ביליגען פרייז הונדערטער טויזענדער דונאמען ערד, הען עס וואלט געווען א ראציא-נעלעם צאל-און שטייערן-סיסטעם אין ארץ-ישראל, וואלט דער פראצעס פון אויפבוי צוגעגאנגען שנעלער. געוויס האט די ציוניסטישע עקזעקוטיווע אין דעם פרט בעגאנגען פעהלערן וועלכע זענען קריטיקירט געווארען אויף קאנגרעסען. אבער עס איז קלאהר פאר אלע, אז בויען די רעאליזאציע פון ציוניזם קודם כל אויף די דאזיגע „פערבעדינגונגען" וואס זייער רעאליזירבארקייט איז נישט

אויסגעמאלט געווארען, און וועגען וועלכע עס ענזיסטירען טיפע חלוקי-דעות (ש:ח פון פריינען בעדען, צאל-סיסטעם) צווישען די ציוניסטישע פאך-מענער, איז א פעטאלער לייכטזין, איז א אבנייגונג פון דעם אמת'ן הערצליסטישען וועג, וועלכער האט די יסודות פון ציוניזם געשטיצט אויף'ן יודישען ווילען „אויב איהר ווילט — איז דאס נישט קיין לע-גענדע" — האט געזאגט דער שאפער פון ציוניסטישער פאליטיק און געשאפען דעם קאנגרעס, די יודישע וועלט-טריבונע.

אונזערע איינציגע פוחות זענען נישט בענייגענד, אונזער גורל הענגט אב פון ענגלאנד — איז גורם דער שאפער פון רעוויזיאניזם, דער זעלבער, דער האט מיטגעמאכט דעם בראשית-זינד פון דער עקזעקוטיווע און אונטערגעשריבען דעם „ווייסען ביך". 6 חדשים פאר זיין ארויס-טריט פון דער עקזעקוטיווע אויב דאס יודישע פאלק איז באמת „עלרעט", אויב דאס יודישע פאלק האט אויסגעהאלטען דעם עקזאמען אלס קאלאניזאטאר לגבי אנדערע ערפאהרענע, קאלאניזאטארישע פעלקער, קאן מען נישט אונטערראבען די דאזיגע פעהיגקייט און אייגענע כחות מיט דער דעפעטיסטישער אלטערנאטיווע: אדער ענגלאנד אדער קיינער נישט. אונ-זער קאלאניזאציע איז א לאנגזאמע. אמת אונזער עקאנאמיק הינקט עפעט. מיר שלינגען ביטערע טרעפענס פון זעלבסט-קריטיק. אבער איין זאך האבען מיר פיינד: פערגילדעטע פיגולקעס. מיר קע-נען די גרויסמוטיגע, ריטערליכע ענגלאנד ענגלאנד — איז נישט קיין „רויבער-פאלק", אבער אויך נישט קיין „ריכטער-פאלק", ווי עס מיינט זשאבאטינסקי. א שופט איבער יודען אי צו גוטען אי צו בייזען קאן זיין בלויז — דאס יודישע פאלק אליין. איינס מיינען מיר; חסד לאומים חטאת. דאס איז דער אייביגער טיף-פעדאגאגישער פרינציפ פון אונזער היסטארישער דערפאהרונג. ווען עס פער-וואנדעלט איהם אין א קולט, אין דעם איינציגען אויסוועג און די איינציגע ישועה פון ציוניזם, דער פערפיהרט דאס פאלק, דער ערפילט א טרויריגע שליחות.

אין אדעס / בילדלעך פון מײַן רײזע מאַנ-בוך

— פון —

ראובן ברײַנין.

דעם 24-טען יולי בין איך פון יאַלטע אָנגעקומען קיין אָדעס מיט דעם דאַמפער „יאַסטרעב", אַן אַלטע שיף, אין וועלכער עס איז געווען סכנות נפשות צו פאָהרען איבער'ן שוואַרצען ים.

וועגען געוויסע אורזאַכען האָב איך מײַנע פרײַנד אין אָדעס נישט געלאָזט וויסען ווען און מיט וואָס פאַר א שיף איך וועל אָנקומען.

איך האָב זיך אָפּגעשטעלט אין דעם האָטעל „לאָנדאָן", דער בעסטער האָטעל אין אָדעס, וואו עס איז נאָך פערבליבען שפּורען פון דעם אַמאָליגען גלאַנץ און פּראַכט. דאָס מעבעל אין די צימערען האָט געמאַכט דעם אײַנדרוק, ווי דאָס אַלעס געהער צוזאַמענגעקליבען, צוזאַמענגעשלעפּט פון פערשידענע פּאַלאַצען. אײַנס צום אַנדערען האָט נישט געפּאַסט.

דער האָטעל לאָנדאָן, ווי די מײַסטע האָטעלען, ווערט פערוואַלטעט פון דער סאָוויעטען-רעגירונג.

עס איז געווען גלײַך צו מערקען, אַז נישט ערפאַהרענע הענד האָבען דאָ צו שאַפען.

דער באַלקאָן פון מײַנע צימערען איז אַרויסגעגאַנגען צום פּושקינ'ס-גאָרטען, צום ברעג ים.

עס איז געווען שבת פריה. א רעגען האָט געגאָסען, די גאַסען, די מענשען און די הײַזער האָבען אַלע אויסגעזעהן נאַס, טרויעריג.

אין דער לופט האָט עפּעס געקרעכצט און געוויינט.

אפשר איז דאָס געווען נאָר מײַן שטימונג.

* * *

אין צוויי שעה נאָך מײַן אָנקומען אין אָדעס האָב איך זיך געלאָזט געהן פונ'ם האָטעל אין דער גרויסער שוהל (גלאַוו-נאַיאַ סינאַגאָגאַ), וועלכע געפינט זיך אויף דער בעבעל גאַס און אויף דעם ווינקעל פון לענין גאַס (פריהער האָט די גאַס געהייסען רישעליע).

די מײַסטע יודישע געשעפטען, וואָס איך בין פערבײַגעגאַנגען, זײַנען געווען אָפען.

איך האָב עס צום ערשטען מאָל אין מײַן לעבען בעזוכט די שטאָדט אָדעס. אין מײַן יוגענד האָב איך זיך פיל אָנגעהערט וועגען אָדעס אַלס פרעהליכע, לוסטיגע און אינטערעסאַנטע שטאָדט. איך האָב אָבער איצט מיט מײַנע אויגען געזעהן א שטאָדט, וואָס טראָגט אויף זיך די שפּורען פון פיל חורבנות, צעשטערונגען. לעבען די שעהנע, און אַנדערע אפילו גרויסאַרטיגע בנינים, געבײַדעס, ווי באַנקען, די געטרײַדע בערזע, דער שטאָדט טעאַטער און אַז. וו. (וואו איצט געפינען זיך דאָרט די פערשידענע אינסטיטוציעס פון דער סאָוויעטען-רעגירונג), — לעבען די גרויסאַרטיגע בנינים שטעהען הײַזער מיט אָפּגעבראָכענע פאַסאַדען, מיט צעבראָכענע שויבען, מיט אויסגעבראָכענע שויבען, הײַזער פערהאַקט'ע און פער'צרה'דיגטע. אויף די טראָטואַרען שלעפּען זיך מענשען—נישט זיי געהען, נאָר זיי שלעפּען זיך ווי ווילענלאָז, — אין אַלטע, אין פּאַרלאַטעטע, זעהר אָרימע בגדים, מיט אויסגעמאָגערטע געזיכטער. מענשען „געוועזענע", „איבערגעבליבענע". די פּנים'ער דערצעהלען פון פיל אַריבערגעטראָגענע לײַדען, פּײַן, הונגער און אַנדערע יסורים.

די מײַסטע קינדער, וואָס איך האָב בעגעגענט אויף די גאַסען האָבען געהאַט אַלטע, געלע פּנים'ער. פרויען אין טראַניטעס געקלעדעט.

איך בין געגאַנגען צו דער גרויסער שוהל. אין די אַרומיגע גאַסען נישט דער קלענסטער צײַכען פון שבת.

איך בין געקומען אין שוהל אין דער צײַט פון קריאת התורה. די מײַסטע דאַווענער זײַנען געשטאַנען אין הויף. עס איז געשטאַנען א טומעל, א געפּילדער אין דער לופט. דער עולם האָט זיך אַרומגעטאַמפּערט און היציג דעבאַטירט.

וואָס איז די אורזאַך?

יענעם שבת האָט געדאַווענט אין דער גרויסער שוהל דער בעקאַנטער, אין דרום-רוסלאַנד, חזן ל. באַרסקי, וועמען מ'האָט אַראָפּגעבראַכט פון סעוואַסטאָפּאָל — ווען איך מאַך קיין טעות נישט — צו פּראָבען, דען ער האָט געהאַט א צד וואָס האָבען געפאָדערט מ'זאָל איהם אויפנעמען אַלס אויבערקאַנטאָר אין דער גרויסער הויפּט שוהל פון אָדעס.

און דער עולם האָט זיך געקאַכט. יעדער האָט זײַן מבינות אַרויסגעוויזען. די האָבען איהם ביז'ן הימעל געלויבט. צעגאַנגען פשוט פון זײַן מתיקות, די אַנדערע האָבען דעם חזן באַרסקי אַרונטערגעריסען עד שאול תחתיה.

דער עולם האָט זיך אַזוי געהיצט וועגען חזן, ווי דאָס וואָלט זיך האַנדלען אום א לעבענס-פראַגע פאַר אַלעמען, גאָר ווי אין אַמאָליגע „גוטע צײַטען".

א פּאָר טריט פון שוהל האָט געהערשט דער רעזשים פון דער סאָוויעטען-רעגירונג — אין שוהל-הויף איז געווען אַנ'אײַגענער, א גאַנץ בעזונדערער רעזשים. ווי עס וואָלט גאָר קיין ענדערונג נישט פאָרגעקומען אינ'ם אַרומיגען לעבען.

אָבער נאָר פון אויסען, נאָר פון ערשטען בליק האָט עס אַזוי געשײַנט.

* * *

נאָך קריאת התורה איז דער עולם צוריק אַרײַנגעגאַנגען אין שוהל. די שוהל איז א זעהר לאַנגער בנין און א שמאָלער פערהעלטניסמעסיג. אין מיטען שוהל שטעהט די בימה ווי אין די אַלטע אָרטאָדאָקסישע שוהלען. דער קופּאָל, געוועלב איבער'ן ארון הקודש און די גלאָז-פאַרביגע פענסטער פון אויבען זײַנען אין מורישען סטיל.

איך בין נאָך פריהער אַרײַנגעגאַנגען אין שוהל בשעת קריאת התורה, ווערענד א גרויסער עולם איז נאָך געשטאַנען אין הויף.

דער בעל קורא האָט געלעזען די תורה אויף שנעל, ווי מען וואָלט איהם געטריבען וואָס גיכער פאַרטיג צו ווערען. ער האָט געלעזען די תורה אָהן טעם, אָהן דער ריכטיגער נגינה, און אָהן מלעיל ומלרע.

די גבאים, וואָס זײַנען געשטאַנען אויף דער בימה, האָבען אָפּגעהאַלטען לאַנגע בעראַטונגען, מיט זעהר וויכטיגע מינעס, וועמען אויפצורופען צו אַנ'עליה.

א קלײַנע יודישע סאָוויעט-רעגירונג אין דער סינאַגאָגע.

די אויפגערופענע צו דער תורה זײַנען געווען געגאָלטע און מיט צילינדערס אויף די קעפּ — א ירושה פון אַמאָל.

קײַנער האָט מיך נישט דערקענט, און איך בין געווען פרײַ אַלץ צוצוהערען און בעטראַכטען.

די מײַסטע האָבען גערעדט רוסיש צווישען זיך און זענען געווען אָנגעטאָן אין לײַוונטענע בלוזעס און לײַוונטענע קאַרטוזען — איך אַליין בין אויך געווען אַזוי אָנגעטאָן. זעלטען ווער איז געווען אין שבת'דיגע קלײַדער און אין צילינדערס — דאָס זײַנען געווען די שארית הפליטה פון די פריהערדיגע מיוחסים, וועלכע מוזען הײַנט צו טאָג אָבער אַרבײַטען בײַ דער רעגירונג, אָדער זײַנען נעפּ-לײַט, קרעמער, פעדלער.

אויך אין שוהל, אין דער צײַט פון קריאת התורה, איז געווען א טומעל. די וואָס שטעהען הינטער דער בימה האָבען דעבאַטירט: דער חזן באַרסקי האָט א שטימע פון א לײַב, דעם רײַכסטען טענאָר-באַריטאָן; זײַן שטימע האָט גיוואַנטען; ער טרילערט ווי א נאַכטיגאַל (סאָלאָווײ); אין דער טעכניק איז נישטאָ אַזאַ זינגער. אַנדערע האָבען זיך געטאַמפּערט: באַרסקי האָט א שטימע פון א דערוואָרגענער קאַץ; זײַן עברי איז א הילצערנע; ער דראַפּעט זיך אויף די ווענט; נישטאָ וואָס צו הערען.

צווישען די היציגע דעבאַטאַנטען האָב איך דערקענט א פּאָר קאָמוניסטען, ווען עס איז דאָ א חזן א גאַסט, קאָנען זיך געוויסע קאָמוניסטען, פונ'ם קלענערען סאָרט, נישט אײַנהאַלטען, און כאַפּען זיך אַרײַן בגנבה אין שוהל.

ווען איך בין געווען אין כערסאָן א שבת אין שוהל זײַנען דאָרט אויך געווען צוויי חזנים צוגערײַזטע, וואָס האָבען בײַדע אויף אַמאָל געזונגען פאַר'ן צבור אָבווײַכענדיג, און אויך דאָרט האָב איך געזעהן קאָמוניסטען, אויף די ערשטע רײַהען בענק, און גראָד אַזעלכע, וואָס זײַנען מוזיקאַליש און וועלכע קענען העבראַיש. מעגליך געוועזענע חזנים, זינגער, משוררים.

דער יודישער עולם אין רוסלאַנד, די רעכטע און די לינקע, דאַרשטען נאָך סקאַרבאָווע נגינה, נאָך נוסח בעזאַנג. קומט א חזן אין א שטעדטעל (אין דער לעצטער צײַט פאָהרען די חזנים פיל אַרום), זאָגען זיך פיל אָפּ פון עסען, פון דאָס נויטיגסטע, און מען קויפט בילעטען אין שוהל אום צו הערען דעם

(ענדע זעה זײַט 6).

די געהיימניש פון יענער נאַכט...

שפּאַנענדער ראָמאַן פון לאָדזער לעבען.

פון לעאָן פייערמאַן.

(44-טע פאָרזעצונג.)

פלוצלינג האָט ער אויף א טישעל בעמערקט עפּעס א צעטעלע. ער האָט געזעהן אויפ'ן צעטעלע אויפגעצייכענט עפּעס א פּאָרטרעט, א קאַריקאַטור. עפּעס אײַנער האָט אויפגעצייכענט זײַן, גאָלדשטײַנ'ס געשטאַלט און נעבען איהם שפּעהט פאַרעמבסקי און קושט זיך מיט זײַן פרוי.

דאָס צעטעלע איז געווען צוקנײַטש, אָבער גאָלדשטײַן האָט גלײַך דערקענט זײַן פרוי. דאָס בלוט איז איהם געקומען אין קאָפּ אַרײַן. ער האָט פערלײגט די הענד אין פויסטען. ער האָט דאָס צעטעלע שנעל א כאַפּ געטאָן און אַרײַן אין טאַש-זײַל.

אין דער זעלבער רגע האָט די מוזיק אָנגעהויבען צו שפּילען.

גאָלדשטײַן האָט געזוכט מיט די אויגען ווײַנגאַרטענ'ען. ער האָט איהם געפונען בײַם אַלגעמײַנעם טיש זיצען מיט זײַן ווײַב אין סאַלאָן. גאָלדשטײַן איז צו זיי צוגעגאַנגען און מיט א שמײכלענדיג פּנים זיי געפרעגט:

— נו, ווי וואָלט איהר זיך? דאַכט זיך, אַז דאָ איז צו ענג!

— אָ, נײַן!...האָט— סטעפאַ געענטפערט — איך שפּיר ניט, אַז ס'זאָל זײַן ענג... איבריגענס, די מוזיק שפּילט דאָ אַזוי הערליך און הער סטאַניסלאַוו טאַנצט אַזוי שעהן, אַז מען פערגעסט אין דער גאַנצער וועלט.

גאָלדשטײַן האָט פערביסען די ליפּען.

— אפשר וועט איהר רויכערן א פּאַפּיראָס — האָט ער זיך געווענדעט צו ווײַנגאַרטענ'ען — דאָרט אין סאַלאָן איז נאָך קײַנער דערווײַל נישטאָ און איך וויל מיט אײַך רעדען וועגען עפּיס.

— זעהר גערן — האָט ווײַנגאַרטען געענטפערט, — אויפהויבענדיג זיך פון דער שטוהל.

בײדע זענען אַרײַן אין שכנות'דיגען צימער, אין וועלכען עס האָט געברענט אײַן עלעקטרישע לאָמפּ אײַנגעהילט אין א רויטען אַבאַזשור.

— ביטע, זעצט אײַך... — האָט ווײַנגאַרטען געזאָגט, פערמאַכענדיג די טיר אונטער זיך — איך בין צו אײַער דינסט...

גאָלדשטײַן האָט א ציגאַר דערלאַנגט פאַרעמבסקי'ן און א ציגאַר האָט ער אַליין פעררויכערט. דערנאָך האָט ער געזאָגט מיט א שטיל קול:

— הער ווײַנגאַרטען... די זאַך איז זעהר אַנ'ערנסטע... איהר וועט פערצײַהען וואָס איך וויל זײַן אויפריכטיג און וועל אײַך אָפען זאָגען וואָס עס געהט!...

— איך הער... — האָט ווײַנגאַרטען געענטפערט א שטאַרק גײַנעריגער.

— צי קענט איהר די דאָזיגע צײַכנונג? — האָט גאָלדשטײַן פלוצלינג געפרעגט, אַרויסנעמענדיג פון דער קעשענע א צוקנײַטשט שטיקעל פּאַפּיר.

ווײַנגאַרטען האָט פערזשמורעט די אויגען און אָנגעקוקט די צײַכנונג. אין אַנהויב האָט זיך אויך זײַן געזיכט בעוויזען אַנ'אויסדרוק פון פערוואונדערונג, דערנאָך האָט דאָס פּנים אָנגענומען אַנ'אירָאָניש שמײכעלע.

— נײַן... איך ערקלער אײַך, אַז איך זעה די דאָזיגע צײַכנונג צום ערשטען מאָל...

— נו, און וואָס זאָגט איהר דערצו?

ווײַנגאַרטען האָט א שאָקעל געטאָן מיט די פּלײצעס.

— איך?... גאָרנישט!... איך קען אײַך גאָר זאָגען, אַז די צײַכנונג איז גוט געמאַכט... צי האָט עס געמאָלט א קונסט-מאָלער?

— דאָס גײַעט מיך נישט אָן! — האָט גאָלדשטײַן אַנ'אויפגערעגטער זיך אויפגעהויבען פון דער שטוהל — איהר זענט אונפערשעמט!.. דאָס איז ביזיון!.. איך וויל זיך פון אײַך דערוויסען, צי דאָס איז אמת?..

— וואָס אמת?

— דאָס, וואָס איז דאָ אָנגעצײכענט?

— צו מיר ווענדעט איהר זיך מיט אַזאַ פראַגע? — האָט ווײַנגאַרטען געפרעגט א גלײַכגילטיגער — פרעגט וועגען דעם אײַער פרוי...

— איך וויל פון אײַך אַנ'ענטפער!...

— קודם כל דאַרפט איהר זיך בערוהיגען... אויב איהר וועט ווײַטער רעדען צו מיר מיט אַזאַ טאָן, וועל איך אַרויס פון צימער...

— איהר זענט א פּײגלינג!

— נײַן, דאָס איז נישט קײַן שוואַכקײַט. דאָס הײסט נישט קענען רעדען מיט אַנ'ערצויגענעם מענש...

— און איהר דערוואַגט אײַך נאָך צו בעשולדיגען מיך אין אונטאַקטישקײַט!

— איך דערוואַג מיך אײַך אָנצורופען אפילו כאַם!.. איהר קענט נישט רעדען מיט קײַן מענשען!...

— איהר האָט מיר צוגענומען מײַן פרוי!..

— זי איז אַליין געקומען צו מיר.

— הײסט עס, אַז איהר זענט זיך מודה אין אַלץ?

— יאָ... איך בין מיך מודה!...

גאָלדשטײַן איז אויפגעשפּרונגען. אײדער ווײַנגאַרטען האָט זיך אָריענטירט אין דער סיטואַציע, האָט זיך דערהערט א הילך פון א פּאַטש.

— שווינדלער! — האָט גאָלדשטײַן א געשרײ געטאָן.

— איהר וועט טײַער בעצאָהלען דערפאַר! — האָט ווײַנגאַרטען געענטפערט האַלטענדיג זיך בײַ דער באַק.

די אָוואַנטורע איז אַרײַן אין די ווײַטערדיגע סאַלאָנען. די געסט זענען שרײַענדיג אַרײַנגעפאַלען אין צימער, וואו דאָס געשעהעניש איז פאָרגעקומען.

א סך האָבען זיך אַרײַנגעמישט און צעטײַלט די קעמפענדע צדדים.

גאָלדשטײַן איז אַוועקגעגאַנגען, איבערלאָזענדיג אויפ'ן טישעל די צײַכנונג. באַלד האָבען איהם צוויי הערען געבראַכט ווײַנגאַרטענ'ס וויזיט-קאַרטע.

גאָלדשטײַן מיט זײַן פרוי האָבען פערלאָזען די האָלונג. די מוזיק האָט אויפגעהערט צו שפּילען. די געסט האָבען אײַנציגווײַז גענומען פערלאָזען דעם זאַל.

ווײַנגאַרטען איז אַרײַן אין זײַן קאַבינעט. זיך אויסגעצויגען אויף דער קאַנאַפּע און זיך פערטראַכט, בעפעהלענדיג קײַנעם נישט צוצולאָזען צו זיך.

(פאָרזעצונג קומט.)

יודישער „קעניג פון די גנבים"

דערצעהלט זײַן מערקווירדיגע לעבענס-געשיכטע פאַר'ן קישינעווער געריכט

ער האָט ערמאָרדעט א רײַכען לאָדזער יודישען בחור ש. לעווענשטײַן.—געווען אַנפיהרער פון א באַנדע רוצחים. געקעמפט אין דער אָדעסער זעלבסט-שוץ געגען די פּאָגראָמשטשיקעס און ענדליך זיך אַלײן איבערגעגעבען אין די הענד פון פּראָקוראָר.

א הויכער, פעסט-געבויטער, מיט א פּאָר שוואַרצע ברענענדיגע אויגען איז ער געשטאַנען פאַר'ן געריכט אין קישינעוו און דערצעהלט זײַן לעבענס-געשיכטע. ער האָט גערעדט רוהיג און לאַנגזאַם. עס האָט זיך געפיהלט, אַז דער מענש ציהט אונטער א סך-הכל פאַר אַלע זײַנע טאַטען, ווײַל ער האָט שוין אַלץ פערזוכט אין זײַן לעבען און יעצט, ווען ער האָט שוין אָפּגעקלעגט זײַן „פּראַקטיק" און איז בלויז דער „אומגעקרוינטער קעניג" פון די גנבים, ווילט זיך איהם בעקענען די געריכטס-לײַט מיט זײַן לעבען, וואָס איז אַזוי רײַך מיט אינטערעסאַנטע, שפּאַנענדע עפּיזאָדען...

אַבראַם טאַראַסון, דער קעניג פון די אָרטיגע גנבים שטאַמט פון בערדיטשעוו. זײַן פאָטער איז געווען א שוסטער, א גרויסער אָרימאַן. צו 8 יאָהר האָט ער איהם שוין אָבגעגעבען צו א בלעכער אַלס לערן-יונגעל. אָבער דער קלײנער, קרענקליכער אַבראַמטשיק האָט גיך פערלאָזט די בלעכערײַ און איז געקומען אַהײם צו זײַן שטרענגען פאָטער, וועלכער האָט איהם „געקאַטעוועט", געשלאָגען מיט א שטריק און מיט דאַרע שטעקער לעדער. דערצו איז נאָך געווען אין הויז א שטיף-מוטער און אַזוי איז אין די קינדער-יאָהרען זײַן פאָטער'ס הויז געוואָרען פאַר איהם א גיהנום.

ביז צוועלף יאָהר האָט ער נאָך ווי ס'איז זיך דערצויגען בײַם פאָטער אין הויז, אָבער ווײַטער לײַדען האָט ער נישט געקענט און ער האָט זיך אַוועק-געלאָזט אין דער ברײַטער וועלט.

די ערשטע גרויסע שטאָט, וואוהין אַברהם איז אָנגעקומען, איז געווען וואַרשא. פרעמד איז איהם אַלץ געווען. קײַן גראָשען בײַ דער נשמה נישט פערמאָגט. געלעגט ער זיך אומגעבלאָנקען איבער די גאַסען ביז ער איז ענדליך אָנגעקומען אַלס לעהר-יונגעל צו א שוסטער. ער האָט זיך אויסגעצײכענט מיט זײַן אומגעוועהנליכער פלײַסיגקײַט און זײַן בעל-בית האָט איהם שטאַרק ליב געקראָגען ביז... ער האָט אין א שעהנעם טאָג זיך בעקענט מיט א כאָריסטקע פון א יודישען טעאַטער.

מערי זאַנענבערג. די קאָריסטקע.

וועלכע איז דערנאָך געוואָרען אַנ'אַרטיסטין אין א צווייט-ראַנגיגען טעאַטער, האָט געוואוסט ווי צו פאַנגען דעם יונגען און שעהנעם „יאַט". זי פלעגט איהם פון צײַט-צו-צײַט אַרײַנלאָזען צו זיך אין בודואַר. אָנגעהויבען, ווי עס פיהרט זיך, פון א שפּיל, האָט שנעל צווישען זיי אויפגעפלאַקערט א הײַסע ליבע.

די „ליבע" האָט אָבער געפאָדערט געלד... מען דאַרף אַלע מאָל קויפען נײַע פּרעזענטען, מען קען זיך נישט אָבזאָגען פון א שפּאַציר איבער די פרעהליכע וואַרשעווער קאַפע-הײַזער. און אַזוי ווי אַבראַש האָט נישט געקענט, בײַם בעסטען ווילען, צופרידענשטעלען די פאָדערונגען פון דער פרײַלין. האָט זי איהם אָנגעהויבען אויסצומײַדען און איהם אויסגעטוישט אויפ'ן זוהן פון א לאָדזער פאַבריקאַנט ש. לעווענשטײַן.

דאָס איז געווען זײַן ערשטער צוזאַמענשטויס מיט מענשען, נישט זײַן גלײַכען. פאַר איהם האָט זיך שאַרף אַוועקגעשטעלט די פראַגע: ווי זאָל ער זיך בעגעהן מיט זײַן קאָנקורענט? איהם אָבטרעטען דעם וועג? איהם לאָזען אַוועקנעמען זײַן געליבטע מערי?

ער האָט אויסגעאַרבײַט בײַ זיך אין קאָפּ א פּלאַן ווי אַזוי דורכצופיהרען דעם נקמה-אַקט, אָבער אומגעריכט האָט ער אין אַנ'אָוונט זיך בעגעגענט מיט זײַן קאָנקורענט אין זאַנענבערג'ס בודואַר...

טאַראַסון האָט קײַן אײן וואָרט פון מויל נישט אַרויסגעלאָזט, ווען ער האָט דערזעהן דעם פאַבריקאַנט'ס זוהנדעל בײַ זײַן מערי'ן אין בודואַר און איז גלײַך אַרויסגעגאַנגען.

שפּעטער מיט צוויי טעג האָט מען נעבען הויז פון זאַנענבערג געפינען דעם פאַבריקאַנט'ס זוהנדעל א דערשטאָכענעם.

קײַנער האָט, פערשטעהט זיך, דאַן נישט געוואוסט די סבה פון מאָרד, ווי אויך ווער דער מערדער איז. די וואַרשאַווער „אָכראַנקע" האָט געזוכט און גענישטערט און ערשט אויף דעם פערטען טאָג נאָך דעם מאָרד האָט אין די צײַטונגען זיך בעוויזען א נאָטיץ, אַז לויט די אינפאָרמאַציעס, וואָס די פּאָליצײ בעזיצט, איז דער מיליאָנערסקער זוהנדעל, שמואל לעווענשטײַן, גע'הרג'עט געוואָרען דורך אײנעם אַבראַם טאַראַסון פון בערדיטשעוו, 17 יאָהר אַלט, צוליב א ליבעס-געשיכטע.

אָבער אַרעסטירען דעם מערדער האָט זיך נישט אײַנגעגעבען, ווײַל ער האָט בעוויזען בעצײַטענס צו ענטלויפען פון וואַרשא קײַן... האַמבורג.

געלאָזט האָט ער זיך פאָהרען נאָך אַמעריקא. ביז האַמבורג האָט ער נאָך געהאַט געלד, אָבער וואָס טוט מען ווײַטער? וואו נעמט מען די „קלינגערס"?

צוויי טעג האָט ער זיך געדרעהט איבער די האַמבורגער גאַסען און אויף דעם דריטען טאָג האָט ער געמאַכט א גנבה אין אײנעם פון די גרעסטע יובילער-קראָמען. אָבער די ערשטע פּראָבע לײַכט צו פערדינען געלד האָט איהם טײַער געקאָסט. ווען ער איז אַרײַנגעגאַנגען אין א צווײט געוועלב פערקויפען די גע'גנב'עטע זאַכען האָט מען איהם גלײַך פערהאַלטען. מען האָט פּראָבירט צו דרײַ מאָנאַטען טורמע. נאָכדעם ווי ער איז אָבגעזעסען דעם טערמין האָט מען איהם אָבגעשיקט קײַן רוסלאַנד.

טאַראַסון האָט זיך געמוזט אויסבעהאַלטען א שטיק צײַט, ווײַל מען האָט איהם געזוכט צוליב דעם מאָרד אין וואַרשא. ער האָט זיך דערנעהנטערט צו די פערברעכערישע קרײַזען און האָט זיך שנעל אַרויסגעוויזען אַלס אײַנער פון די פעהיגסטע גנבים. אין די יאָהרען 1900—1903 איז ער געווען די פּאָפּולערסטע פיגור צווישען די פערברעכער אין דרום-רוסלאַנד.

אויף זײַן צוויי און צוואַנציגסטען יאָהר איז טאַראַסון מיט עטליכע פון זײַנע קאָלעגען אָנגעקומען אויף „גאַסטראָלען" אין יעקאַטערינאָסלאַווער גובערניע. היגער יעקאַטערינאָסלאַוו געפינט זיך דאָס גוט „ניעגאַרעווקאַ", וואָס בעהערט צום גוטבעזיצער קאַמאַראָוו. אין דעם גוט האָט טאַראַסון אײן מאָל אָבגעשטעלט א וויזיט און פערנומען דאָס גאַנצע פערמעגען פונ'ם גוטבעזיצער. דערזעהענדיג דעם פריץ'ס מײדעל, טאַניאַ קאַמאַראָוואַ, א זעלטענע שעהנהײַט, האָט טאַראַסון זיך אײַנגעליבט אין איהר און פערגעסען אומצוקעהרען אַלעס, וואָס ער האָט פערנומען, אַבי זי זאָל איהם פון זיך נישט אָבשטויסען, אָבער טאַניאַ האָט אפילו נישט געוואָלט קוקען אויף איהם. טאַראַסון האָט דאַן אונטערגעצונדען דאָס גוט, דער'הרג'עט דעם גוטבעזיצער און טאַניאַ'ן האָט ער ערגעץ וואוהין פערפיהרט. נאָך עטליכע וואָכען אַרומזוכענישען, האָט די פּאָליצײ איהם אַרעסטירט און פערשיקט קײַן סיביר.

עטליכע מאָנאַטען האָט ער שווער געאַרבײַט ביז איהם איז געלונגען צו ענטלויפען פון סיביר און נאָך א רײַהע געפעהרליכע אַוואַנטורען, איז ער ענדליך אָנגעקומען אין אָדעס. עס איז געווען אין בערימטען יאָהר 1905, ווען יודיש בלוט האָט זיך אומעטום געגאָסען ווי וואַסער, און אין אָדעס האָט זיך געבילדעט א יודישע זעלבסטשוץ. טאַראַסון האָט פערלאָזט זײַן באַנדע פון גנבים און פערברעכערס און האָט זיך איבערגעגעבען מיט זײַן גאַנצען טעמפּעראַמענט דער זעלבסטשוץ. מיט דער צײַט האָט זיך איהם אײַנגעגעבען צוציהען אויך זײַנע קאָלעגען צו דער זעלבסטשוץ, און זײַן טעריאַד איז געווען אײנער פון די בעסטע און שרעקליכסטע פאַר די פּאָגראָמשטשיקעס.

„לודער" — אונטער דעם נאָמען איז טאַראַסון געוואָרען בעריהמט אין אָדעס וואו מען האָט איהם בוכשטעבליך פערגעטערט פאַר זײַן דרײַסטקײַט, אָבער ווען דער פּאָגראָם-טומעל איז פאַראיבער, און טאַראַסון האָט זיך ווידער גענומען פאַר זײַן געוועהנליכע אַרבײַט, האָט די פּאָליצײ איהם ווידער גע'רודפ'ט, און ער איז אַוועק קײַן קאָנסטאַנטינאָפּאָל. אין יאָהר 1909 האָט ער זיך בעוויזען אין בעסאַראַביען.

דרײַ יאָהר נאָכאַנאַנד האָט ער טעראָריזירט די פרידליכע בעפעלקערונג, און אין יאָהר 1912 האָט ער געשלאָסען בעקאַנטשאַפט מיט דעם בערימטען קאָטאָווסקי, און ווען מען האָט דעם לעצטען אַרעסטירט, האָט טאַראַסון אָבגעמאַכט מיט'ן קאָמיסאַר פון קעשענאָווער פּאָליצײ-בעצירק, און מען האָט קאָטאָווסקי'ן בעפרײַט, געבענדיג איהם א מעגליכקײַט צו אַנטלויפען פון טורמע.

אין די יאָהרען 1918—19 האָט טאַראַסון געבילדעט א באַנדע מערדער און טעראָריזירט די בעסאַראַביער בעפעלקערונג. אין 1920 האָט די רומענישע פּאָליצײ אַרעסטירט אַלע מיטגלידער פון טאַראַסון'ס באַנדע און זײ דערשאָסען, און ער זעלבסט איז אויף א וואונדערליכען אופן געראַטעוועט געוואָרען פון טויט.

צוריק מיט צוויי יאָהר האָט טאַראַסון זיך אַלײן געמעלדעט צום פּראָקוראָר און ערקלערט, אַז ער האָט חרטה אויף אַלע זײַנע פערברעכענס, און בעט אויף זיך פון הײַנט אָן און ווײַטער צו ווערען א פײַנער מאַן. דער פּראָקוראָר האָט איהם געלאָזט אַרעסטירען און גאַנצע צוויי יאָהר איז ער אָבגעזעסען אין טורמע.

די טעג איז ער געשטעלט געוואָרען צום געריכט, וואו ער האָט אויספיהרליך דערצעהלט זײַן לעבענס-געשיכטע און געבעטען, מען זאָל איהם געבען א מעגליכקײַט זײַנע לעצטע יאָהרען צו פערברענגען אויף די פרײַהײַט און פערגלעטען זײַנע פריהערדיגע זינד.

דאָס געריכט האָט בעשלאָסען איהם צו בעפרײַען פון טורמע, אָבער ער געפינט זיך אונטער'ן אויפזיכט פון דער פּאָליצײ.

(פאָרווערטס)

לאָדזער כראָניק.

וויצע-וואָיעוואָדע אויף זיין אַמט.

(ע) גע־לטען האָט דער לאָדזער וויצע־וואָיעוואָדע לעווינצקי געגעבען אויפגעטאַכט ... די העכערע רעגירונגס־בעאַמטע, דערונטער דעם וואָיעוואָדשאַפט. דערנאָך האָט ער אָבגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ מיט די בעאַמטע אין דער וואָיעוואָדשאַפט.

פאָרמעל וועט דער וויצע־וואָיעוואָדע לעווינצקי איבערנעמען זיין אַמט היינט.

וועמענס קינד?

ביי הרב פיינער (דלוגאַ 23) געפינט זיך אַ פערבלאָנדזשעטע יונגעלע פון 3—4 יאָהר. דאָס קינד איז אַנגעקומען אין אַ נדיין מענטשלע.

דער בעריהמטער זינגער לעא ריעזאַנצעף אין לאָדז.

די טעג קומט צו פאָהרען קיין לאָדז דער בעריהמטער יודישער באַריטאָן־זינגער לעא ריעזאַנצעף.

לעא ריעזאַנצעף איז געווען דער בעסטער זינגער פון דער בעקאַנטער „סיניאַיאַ פטיצאַ“ און ער איז עס טאַקע דער, וואָס האָט דעם דאָזיגען קונסט־טעאַטער בעריהמט געמאַכט איבעראַל, וואו ער איז נאָר אויפגעטרעטען.

ריעזאַנצעף קומט קיין לאָדז מיט אַ ניי פראָגראַם פון רוסישע, העברעאישע, יודישע און תימנישע פאָלקס־לידער.

געזעגענונגס־אָוונד לכבוד דעם פרעזעס פון קרייז־געריכט קאַמענסקי.

(מר) געלטען איז אין קרייז־געריכט פאָרגעקומען אַ פייערליכער געזעגענונגס־באַנקעט לכבוד דעם פרעזעס פון קרייז־געריכט קאַמענסקי, וועלכער נעמט אָן בער דעם אַמט אין קרייז־געריכט אין וואַרשא.

דער טעקסטיל אַרבייטער־שטרייק אין לאָדז.

(ענדע פון דער 1. זייט).

אַלע פאַבריקס־מייסטער און ביוראָ־אַנגעשטעלטע שטרייקען.

(ע) געלטען האָבען די שטרייק־קאָמיטעטען פון די ביוראָ־אַנגעשטעלטע און פאַבריקס־מייסטערס פסדר אָבגעהאַלטען בעראַטונגען. נאָך די בעראַטונגען זענען די שטרייק־קאָמיטעטען אַוועק אין די פאַבריקען און אויפגעפאָדערט די מייסטערס און די אַנגעשטעלטע צו וואַרפען די אַרבייט. געלטען נאָכמיטאָג האָבען פערשטרייקט אַלע ביוראָ־בעאַמטע און פאַבריקס־מייסטערס.

אַלע שערער־אַרבייטער צוגעטרעטען צום שטרייק.

(:) די שערער־אַרבייטער געבען אַנ־טייל אין שטרייק. געלטען איז פאָרגעקומען אַ גרויסע פערזאַמלונג פון שערער, אויף וועלכער עס איז אויס־געוועהלט געוואָרען אַ ספּעציעלע שערער־שטרייק־קאָמיסיע, וועלכע שטעהט אין פערבינדונג מיט דער הויפּט־שטרייק קאָמיסיע און האָט דעם ציל אָבצושטעלען די קליינע צאָהלשערער, וועלכע אַרבייטען נאָך יעצט.

די שטרייק־קאָמיסיע דזשורירט יעדען טאָג אין לאָקאַל פון טעקסטיל־פעראיין (וואָלטשאַנסקאַ 70).

פאַר אַ שטרייק־אַקציע אין די טראַמוואַיען.

(ר) אויף אַ זיצונג פון דער פערוואַל־טונג פון די טראַמוואַי־בעדינטע איז געלטען אייענד בעשלאָסען געוואָרען אַרויסצוטרעטען מיט אַ פאָדערונג צו דער טראַמוואַי־דירעקציע וועגען אַ הוספה. עס איז בעשלאָסען געוואָרען צונויפצורופען אויף שבת אַ מיטינג פון די טראַמוואַי־בעדינטע, וואו עס וועט ווערען צו־גענומען אַן ענדגילטיגער בעשלוס.

גרויסע קאָנפערענץ פון אַרבייטס־אינספּעקטאָר

מיט די פאָרשטעהער פון די שטרייקענדע־אַרבייטער

אַרבייטס־אינספּעקטאָר לענט פאָר אַן אינטערווענץ פון דער רעגירונג.

(יז) געלטען אַוונד האָט דער אַר־בייטס־אינספּעקטאָר אויף די איניציאַטיווע צוזאַמענגערופען אַ קאָנפערענץ פון די אַרבייטער־פאָרשטעהער און דעלעגאַטען פון די פאַבריקס־מייסטער, ווי אויך פון דער בעטייליגונג פון די דע־פוטאַטען שטשערקאָווסקי און ציבע.

די קאָנפערענץ האָט זיך אָנגעהויבען האַלב 8 אַוונד אונטער'ן פאָרזיץ פון אַרבייטס־אינספּעקטאָר וואָיטקעוויטש, וועלכער האָט געעפענט די זיצונג, אַנ־ווייזענדיג, אַז זינט דער שטרייק איז אויסגעבראָכען איז דאָס די ערשטע אַפי־ציעלע קאָנפערענץ מיט די פאָרשטעהער פון די צוויי פּאַרטייען.

די רעגירונג — ערקלערט ווייטער דער אַרבייטס־אינספּעקטאָר, — האָט זיך ביז איצט בעמיהט צו בעסערן צום שטרייק, צוליב דעם, וואָס קיינער פון די צדדים האָט זיך נישט געווענדעט צו איהר וועגען אַן אינטערווענץ. אָבער צוליב דעם, וואָס דער איצטיגער שטרייק איז זעהר אַ געפעהרליכער ווייל ער האָט ...

די אַרטיגע מאַכט וויל די אַקציע באַ־נאַטשלאַזירען.

די אַרבייטס־אינספּעקטאָרען וואָיט־קעוויטש און וויזשיקאָווסקי ענטפערן דערויף, אַז אין דער דאָזיגער פראַגע האָבען זיי פריער העבער צו האַנדלען און צו זיי זענען נישט פון קיינעם אינספּירירט געוואָרען. וואָס שייך ווידער די רעגי־רונגס־בעריכטען, פערזיכערן זיי, אַז די צענטראַלע מאַכט בעקומט יעדען טאָג צוגעשיקט ראַפּאָרטען, וואָס גיבען אַ געגויע אָבשפּיגלונג פון דער לאַגע. קאָ־זשימיערסקי נעמט ווידער דאָס וואָרט און ער זאָגט, אַז ער האָט אַ גרונד מורא צו האָבען, דאָס דער אָקושער, וואָס וויל זיך אונטערנעמען אָבצונעמען דאָס קינד וועט מוז אַנ'עולה דעם ולד. ... די רעגירונגס־בעאַמטע זאָלען אויך נישט פאָדערן אמאל אַ הוספה.

אין זדונסקאַ־וואָלאַ.

זדונסקאַ־וואָליאַ, 9 מערץ (טעלעפאָניש) היינט מיטאָג האָט זיך אָבגעשטעלט וווישליצקי'ס פאַבריק. עס שטרייקען 15 הונדערט אַרבייטער.

האַנדעלס מיניסטער רופט צונויף אַ קאָנפערענץ.

(יז) ווי מיר ווערען געמאָלדען, האָט דער האַנדעלס־מיניסטער קוויאַט־קאָווסקי צוגעשיקט דעם גרויס־אינדוסטריעלען־פערבאַנד אַן איינלאַדונג אויף אַ קאָנפערענץ קיין וואַרשע, וועלכע וועט היינט פאָרקומען.

צו דער קאָנפערענץ זענען אַרויסגעפאָהרען איינינגע מיטגלידער פון דער פערוואַלטונג פון גרויס־אינדוסטריעלען־פערבאַנד, ווי אויך פון לאַנדעס־פערבאַנד.

זעלבסטמאָרד פון אַ גימנאַזיום־שילער.

(—) אויף קאָשטשעלנאַ 4 איז די טעג־געזען זעלבסטמאָרד דורך שיסען זיך דער גימנאַזיום־שילער קוישמיעזש ראַטמאַ־נאָווסקי. די אַרויסגערופענע פאָגאָטאָווי־שטשע האָט דעם זעלבסטמאָרדער און אַ גע־פעהרליכען צושטאַנד אָבגעפיהרט אין שפּיטאָל.

איינגעפאַלען אַ הויז אין פאַביאַניץ.

פאַביאַניץ, 9 מערץ (טעלעפאָניש) אויפ'ן מאַרק איז היינט בייטאָג פּלוצ־לינג איינגעפאַלען אַ הויז און פערשוטן הינטער זיך די איינוואוינער פון הינטער. די חורבות האָט מען צופּ־ערגעשלעפּט מעהרערע שווער־פערוואונדעטע.

אַ יודיש מיידעל, וואָס האָט זיך פריהער געשמד'ט וויל זיך אומקעהרען צום יודענטום.

(ג) געלטען פריה איז געקומען אין ראַבינאַט־קאַנצעלאַריע אַ יודישער יונ־גערמאַן, פון דאָמביע, וועלכער האָט פאָרשטעלענדיג אַ פרוי, וועלכע האָט איהם בעגלייט, דערציהלט פאָלגענדע געשיכטע:

די דאָזיגע פרוי שטאַמט פון אַן אָנ־געזעהענער יודישער פאַמיליע פון שטעטעל דאָמביע, האָט מיט לעדך 4 יאָהר צוריק זיך בעקענט מיט אַ שעגעם קריסט ... לייבען יונגערמאַן. דער קריסט האָט זיך בעצויגען מיט סימפּאַטיע צו דעם יודי־שען פרעמלין און דאָס מיידעל האָט בע־שלאָסען מיט איהם חתונה צו האָבען.

... איהם אַ קינד, אַ מיידעלע.

... אויף אַ פערשטויסענע פון די יו־דישע קרובים און פערשטאַרבענעם מאַנ'ס קרובים, האָט פרוי האַראַווסקאַ ... אונדערגעלעבט שווערע, ביטערע צייטען און ענדליך האָט זי בעשלאָסען צוריק צו ווערען אַ יודישקע. זי האָט זיך געווענ־דעט וועגען דעם צום ראַבינאַט און וואַרשאַ. פון דאָרט האָט מען זי אָבגעשיקט צום לאָדזער ראַבינאַט, מחמת דאָמביע פון וואו זי שטאַמט איז נאָהענט צו לאָדז.

אָבער צוליב דעם, וואָס די משומדת איז נישט קיין לאָדזער איינוואוינערין (ר. ה. זי וואוינט נישט אין לאָדז קיין 6 חדשים) און בכלל זענען דעם ראַבינאַט נישט בעקאַנט די פּרטים פון איהר שמד געשיכטע, וויל זיך דאָ קיינער נישט מיי־שען אין דעם ענין און מען האָט דער פרוי אַנגעוויזען צו העלפען אומצוקעה־רען זיך צום יודענטום.

בערלינער באַנק אויפגעהערט אַנצו־נעמען סאָוויעטישע וועקסלען.

וואָס לאָדזער אינדוסטריעלער האָבען בעקומען.

(ע) ביים שליסען האַנדעלס־אַבמאַכען מיט סאָוויעטען־רוסלאַנד, האָבען די חוגים אינדוסטריעלער בעקומען סאָוויעטישע וועקסלען, וועלכע זיי האָבען דיסקאָנ־טירט אין די בערלינער באַנק.

... די לאָדזער אינדוסטריעלער האָבען בעשלאָסען אַרויסצושיקען אַ דעלעגאַציע קיין בערלין, כדי צו אינפאָרמירען זיך אויפ'ן אָרט די סבות דערפון, וואָס די באַנק וויל נישט אָננעמען די סאָוויע־טישע וועקסלען.

גרויסע פּלענאַר־זיצונג פון „קרן־קימת־לישראל“.

אַ רעפּרעזענטאַציאָנס־הויז פון דער לאָדזער זעלבסטפערוואַלטונג וועט שטעהן אויף פּיעטרקאָווסקאַ־גאַס.

(ע) געלטען איז פאָרגעקומען אַ זאַנ־פערענץ, אין וועלכער עס האָבען אַנטייל גענומען דער פרעזעס פון שטאָט־ראַט ד״ר פּוליבאַ, וויצע־פרעזעס וואָלטשאַנ־סקי, ראַטמאַן וואַשקעוויטש און אַנדערע ראַטמענער. די קאָנפערענץ האָט זיך פערנומען מיט דעם פּראָיעקט פון בויען אַ רעפּרעזענטאַציאָנס־הויז פון דער לאָ־דזער שטעטישער זעלבסט־פערוואַלטונג ...

ציוניסטישע פראַקציע נעמט אַנטייל אין קאָמענדיגער זיצונג פון קהלה־פערוואַלטונג.

(:) געלטען איז אין דער קהלה־שטוב פאָרגעקומען אַ בעראַטונג פון דער ציוני־סטישער פראַקציע אין לאָדזער קהלה. אין דער בעראַטונג האָט זיך בעטייליגט פרעזעס ד״ר ראָזענבלאַט, פּרנס ראובן האָפּמאַן, פּרנס גרשון נייטשאַן און פּרנס צבי זילבערשטיין.

נאָך אַ מיינונגס־אויסטויש צווישען די דאָזיגע איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז ...

... די פראַגע וועגען דעם. ד״ר ראָזענ־בלאַט'ס צוריקציעהען זיך צו דער קהלה אַרבייט אַלס פרעזעס וועט דערווייל ווערען אין די נאָהענטסטע טעג.

אין דער קומענדיגער זיצונג פון דער קהלה־פערוואַלטונג וועט די ציוניסטישע פראַקציע זיכער זיך שוין בעטייליגען.

טעאַטער „סקאַלאַ“
18 צעגעלניאַנאַ 18

גאַסטשפּילען פון בערימטען אַרטיסט

יוליוס אַדלער

צוזאַמען מיט זיין אויסגעצייכנעטען אַנסאַמבל: פרויען: הדסה, האַליטש, סאַלמאָן, פעדערפאַן, רעגינאַ, שאַיעוויטש, מענער: האַמבורגער, לוזאַי, קורץ, קאָן קראַנץ, שטאָקפעדער, ראָטשטיין און אַנדערע.

פרייטאָג, דעם 11־טען, שבת, דעם 12־טען מערץ ה. י. 8,30 אַוונד
פּרעמיערע!!! צום ערשטען מאָל אין פּוילען פּרעמיערע!!!

די ביינעסטע מעלאָדראַמע מיט געזאַנג און טענץ, וועלכער איז געשפּילט געוואָרען אַ גאַנצען סעזאָן אין ניו־יאָרקער נאַציאָנאַל־טעאַטער מיט'ן גרעסטען ערפאָלג אין 4 אַקטען 5 בילדער פון ו. סיגעל

צוויי חברים

הויפּט־ראָל גדליהו יוליוס אַדלער.

אין דער פּיעסע ווערט געזונגען פאָלגענדע נומערן־געזאַנג:
1) לחיים גוטער ברודער — געזונגען דורך יוליוס אַדלער און ד. האַמבורגער. 2) קום לאָמיר טאַנצען — געזונגען דורך ר. רעגינאַ און א. שטאָקפעדער. 3) דער לעצטער וועג — געזונגען דורך יוליוס אַדלער. 4) ס'איז נישט דאָס — געזונגען דורך א. קורץ.

שבת, ד. 12־טען מערץ 3,30 נאָכמיטאָג צו ביליגע פרייזען
די הערליכע מעלאָדראַמע מיט געזאַנג און טענץ פון פריימאַן

דער בלינדער מאַלער

מיט יוליוס אַדלער אין דער טיטעל ראָל

אַכטונג! צו יעדען בילעט ווערט צוגעגעבען גאַנץ אומזיסט דאָס ליד „וואָס איז געווען איז געווען“ מיט י. אַדלערס פאָטאָגראַפיע

מאָנטאָג ד. 14. מערץ גרויסע פּאָ־פּולערע פאָרשט. צו ביליגע פרייזען. | וואָס? | בילעטען אין קאַסע פון טעאַטער, אויך: א. שטאָקפעדער.

דער גליקליכער וואָלד.

ווי אַזוי דער ראַדאָשיצער רבי ר׳ אליעזר דוד זצ״ל האָט מציל געווען זיין לאָדזער חסיד יעקעל יאַקובאָוויטש פון סכנת מות.

נישטאָ אין לאָדז און אין ראַדאָשיץ קיין איין ראַדאָשיצער חסיד וואָס זאָל נישט מקנא־זיין דעם ה׳ יאַנקעל יאַקו־באָוויטש פון לאָדז, וואָס האָט געהאַט די זכיה ביי זיך אין דער דירה צו האָבען דעם ראַדאָשיצער צדיק ר׳ אליעזר דוד'ל ...

דערפאַר איז כדאי דאָ צו ברענגען אַ מעשה'לע, פאַרוואָס יאַנקעל יאַקובאָוויטש איז געווען אַזוי ענגצוקניפּט אין באַר־געוואָרענעם רבי'ן, און ווי אַזוי ער איז בכלל געוואָרען אַ ראַדאָשיצער חסיד.

— יאַנקעל יאַקובאָוויטש'ן — דערציהלט ...

בערוהיגט און געזאָגט:

— יאַנקעל, פאָהר צום רבי'ן קיין ראַ־דאָשיץ.

יאַנקעל יאַקובאָוויטש איז דאַן אַוועק קיין ראַדאָשיץ כדי זיך שואל־עצה־צוזיין מיט איהם זצ״ל מכוח דער מציאה פון וואַלד.

דער רבי ר׳ אליעזר־דוד'ל האָט דאַן אויפגעהויבען די גרויסע ברעמען, צוגעהע־געקוקט דעם שטערן און געזאָגט:

— איך זאָג דיר אַז דו זאָלסט דעם וואַלד נישט קויפען! —

יאַקובאָוויטש האָט נישט געקויפט דעם שטאָט־בילינען וואַלד.

דער וואַלד־מעקלער האָט אָבער ווייטער געזוכט אַ בעלן אויפ'ן וואַלד. עמיצער האָט זיך אָבגעזוכט און איז אַוועק איהם קויפען.

אָבער רחמנא־לצלן, יענער האָט דעם וואַלד נישט „געדווינגעט“ אפילו צו זעהן. ווי נאָר ער איז געקומען זעגען, אַז ער איז גרייט צו קויפען דעם וואַלד, האָבען זיך אונטערגערוקט רוצחים, האָ־בען איהם גע'הרג'עט און דאָס געלד ...

אין אדעס.

(ענדע פון זײַט 4).

בעריהמטען חזן. עס איז דירעקט געװאָרען א לײַדענשאַפט.

* * *

נאָך קריאת התורה, װען די שוהל איז געװען געפּאַקט און דער עולם האָט שטיל און מיט אָפענע מײַלער געהערט דעם חזן, האָב איך בעטראַכט דעם קהל.

דער עולם איז בעשטאַנען פון בעלי-מלאכות, אַרבײַטער און גאַס-לײַט, יודען מיט בערד און געגאָלטע. די יוגענד האָט כמעט אינגאַנצען געפעהלט, פון קלײַנ-װאַרג—קײַן סימן נישט, נאָר צװײ יונגלעך—קדישים.

אויף די לעצטע בענק אין שוהל זע-נען געזעסען עטליכע זקנים, מיט װײַסע בערד, מיט געקנײַטשטע שטערנס, מיט פּנים'ער פון תלמידי חכמים. אין זײַערע אויגען איז געװען א זעהר ערנסטער בליק. פון אויבען אַראָפּ האָבען זײ בע-טראַכט דעם געמישטען עולם. דעם ערב רב.

אַמאָל זענען זײ געװען פון די ערש-טע — איצט פון די לעצטע. זײַער צײַט, זײַער יחוס זענען פערשװאונדען לעולם ועד.

װאָר דאַרף זײַער תורה, זײַער השכלה? װער רעכענט זיך מיט זײַער מײנונג, מיט זײַער דעת! פון צײַט צו צײַט הערט זיך פון דער זקנים-באַנק א טיפער זיפץ. די שכינה קלאָגט אויפ'ן גײַסטיגען חורבן.

* * *

בײַם אַרויסגאַנג פון שוהל האָט זיך דער עולם געהיצט. אָפּגעבענדיג די מײַ-נונג װעגען חזן, װי די ענטשײַדונג װעגען איהם װאָלט געװען א פראַגע, פון װעלכער עס איז אָפּהענגיג דער שיקזאַל פון דער יודישער װעלט.

איך האָב פערקניפּט א געשפּרעך מיט דעם בעשטימטען עולם, און מיר איז קלאָר געװאָרען, אַז דער גרעסטער טײַל בעשטעהט נישט פון געבוירענע אין אָדעס, נאָר פון פּראָװינציעלע, פון צו-געראַנזטע, פון קלײַנשטעטלדיגע יודען, פון פליכטלינגע און ד. גל.

איך האָב אָבזיכטליך פערפיהרט א געשפּרעך װעגען מענדעלי מוכר ספרים (איך האָב געװאָלט װיסען װי װײַט זײ זענען בעקאַנט מיט דער יודישער ליטע-ראַטור) — זײ האָבען אָבער זײַן נאָמען קײנמאָל נישט געהערט. זײ װײסען נישט װער דער יוד מענדעלי איז. איך האָב דערמאָנט די נעמען אחד-העם, ביאַליק— קײנער האָט נישט געװאוסט װער די יודען זענען.

אײנער האָט מיר געמאַכט די בע-מערקונג: ר' יוד, מיר זענען אַרבײַטער און נישט היגע, און די יודען װאָס איהר פרעגט זיך נאָך אויף זײ מוזען זײַן גבאַ-לײַט. װער קען װיסען די נעמען פון אַלע גבאַ-לײַט אין אַזא גרויסער שטאָט װי אָדעס?

איך האָב זיך נאָכגעפרעגט אויפ'ן דיכטער פרוג — א פּאָר האָבען זיך פּאַ-נאַנדערגעלאַכט, בעמערקענדיג: װאָס פאַר א מאָדנער נאָמען „פרוג"! װאָו זוכט איהר דאָס אויס אַלעזיכע משונה'-דיגע נעמען? אַנדערע װאָבען געלאַכט פונ'ם נאָמען אחד-העם, װעלכען זײ האָבען נישט געקענט איבערפרעגענדיג, ריכטיג אַרויסזאָגען. א יונגערער מאַן מיט א חוצפּה'דיגען פּנים האָט מיר צו-געשלײַדערט די בעמערקונג: „איהר מוזט זײַן א נעכטיגער!"

אַנ'עלטערער יוד, א שנײַדער, האָט זיך פאַר מיר אָנגענומען און אויסגעזי-דעלט די חברה: „איהר זעהט דאָך, אַז דער יוד (שמײכלענדיג אויף מיר מיט'ן פינגער) איז דאָ א פרעמדער. מסתמא פרעגט ער זיך נאָך אויף קרובים, איז װאָס לאַכט איהר פון איהם... אויף דער װעלט גיבט פערשידענע נעמען".

מיך האָט איבעראַשט די עם-הארצות, די איגנאָראַנץ פון די לײַט.

צוריקגעהענדיג אין מײַן האָטעל האָט מיך בעגעגענט אַנ'עלטערער יוד, שבת'-דיג געקלײדט. װעלכער האָט מיך גלײַך דערקענט. ער איז געװען א דעלעגאַט אויף אײנעם פון די ציוניסטישע קאָנ-גרעסען און איז א משכיל. ער האָט גע-װאוסט אַז איך בין איצט אין רוסלאַנד צו בעזוך, און אַז איך פון קומען אויך קײַן אָדעס. זײַן שמחה. װאָס ער האָט מיך בעגעגענט, איז געװען גיט צו בע-שרײַבען,

בעגלײטענדיג מיך צום האָטעל האָט דער אַלטער ציוניסט מיר איבערגעגעבען די װיכטיגסטע פּאַסירונגען פונ'ם יודי-שען לעבען, פון אַלץ װאָס די ציוניסטען האָבען בעליטען, איבערשפּרינגענדיג פון אײן ענין צום אַנדערען. פאַר מיר האָט זיך געעפענט א זעהר טראַגישער קאַפּי-טעל פון „מגלת אָדעס".

דער אַלטער, נאַאיװער ציוניסט און משכיל האָט נישט אויפגעהערט בײַ מיר צו פרעגען: װאָס הערט זיך עפּעס דאָרט, װאָס זאָגט מען בײַ אײַך? װעלען מיר דאָ נאָך לאַנג לײַדען? װען װעט זיך גאָט שוין אויף אונז מרחם זײַן? — מיר דאָ װײסען אַבסאָלוט גאָר נישט, מיר לעבען װי אין א תהום, קײַן צײַטונג פון אויסלאַנד װערט נישט צוגעלאָזען, פון אונזערע לײַט װערען אַהער נישט אַרײַנ-געלאָזען פון אויסלאַנד.

אין א פּאָר שעה אַרום האָבען די שארית הפליטה פון די ציוניסטען און העברעער אין אָדעס שוין געװאוסט װעגען מײַן זײַן אין זײער שטאָט, און דער טעלעפאָן האָט נישט אויפגעהערט צו קלינגען.

אויסצײכנונגען פאַר א װינער ראַבינער.

װ י ע ן, (י. ט. א). דער װינער ראַ-בינער ד"ר מאַקס גרינװאַלד האָט בעקו-מען א עהרען-דיפּלאָם פון דער די'סעל-האָרפער רײכסדײַטשער היגיענע אויס-שטעלונג פאַר זײַן פּובליציסטיש-פאַכמע-נישער מיטאַרבײַט אין יודישען פּאַװילאָן פון דער גראַנדיעזער אויסשטעלונג אין דײַטשלאַנד.

—0—

פּאָפּולערע פאָרלעזונג אין צװײ אָװענדען פון בעראַנטען שריפטשטעלער

ב. (דוב) אויערבאַך

פון קריסטוס ביז שפּינאָזא

שבת ח' אדר ב' 12/III 8 אָװענד און זונטאָג ט' אדר ב' 13/III 8 אָװענד

אין זאַל פון „הזמיר" אַל. קאָשטשושקי 21.

טעזיסען:

1.

װאָס די רוימער האָבען געװאָלט מאַ-כען פון יודענטום; די פאָרשטעלונג פון א בײַ די נביאים און אין דער קבלה; גאָט, תורה און פאָלק; די תורה אַלס מוטער פון פאָלק; ילד שעשועים; קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל; די מטרוניתא די פערמישונג פון די בעגריפען מיט קאָנקרעטיזירטע הײדנישע פאָרשטעלונ-גען; די װײַטערע ענטװיקלונג; די כיתרע רוימער; דער רוימישער באַרבאַריזם און די יודישע גבורות; די לאַגע נאָכ'ן חורבן ירושלים; די מלחמות, דער יאוש און די האָפנונג; משיח; דאָס איבערבלײַ-בעניש פון די פּאַרטײַען; תורה שבעל פה; די חכמים פון יבנה;

רבי יוחנן בן זכאי.

2.

דער מיטעלאַלטער; די יודישע לאַגע אין מיטעלאַלטער; די שרעק און דער בטחון; די אויפבראַזונג; פאַלשע משיח-פאַנטאַזיעס; שבתי צבי; שפּינאָזא'ס גאָט; דער פּאַנטעאיזם אַלס בעקװעמע סיג-טעזע; דער יודישער חוש; דער אינ-סטינקט און דער קלאָרער בליק; שפּינאָ-זא אַלס גרויסער דענקער; שפּינאָזא אַלס פערבלאָנדזשעטער יוד; דער פּאַנטעאיזם אַלס פערמישונג פון די יודישע בעגרי-פען; דער בית-דין אין אַמשטערדאַם דער חרם; דער פּאַנטעאיזם אַלס פערװאונדעטע תורה; די נײַע צײַט.

אחד העם.

בילעטען אויף בײדע אָװענדען צוזאַמען פון 1,50 זל. ביז 2 זל. שוין צו בעקומען אין פּאַפּיר-געשעפט בײַ ה' האַמבורסקי, פּיעטריקאָװער 42 און אין טאָג פון דער פאָרלעזונג בײַ דער קאַסע פון זאַל;

זאַל „פילהאַרמאָניע" נאַרוטאָװיטשא 20.

פרײַטאָג, דעם 11. מערץ האַלב 9 אין אָװענד

א פאָרלעזונג פון ד"ר א. גליקסמאַן

א. ד. ט.:

„די מאַכט פון דער ליבע"

לויט דער בעריהמטער פּסיכאָ-אַנאַליטישער טעאָריע פון פּראָפ. זיגמונט פרויד.

טעזעס: 1) דער עראָטישער ערב-פריהלינג אין דער קינדישער נשמה און זײַן אײַנפלוס אויפ'ן גאַנצען לעבען. 2) דער פּרינציפּ לויט װעלכען דער מענש זוכט און געפינט זײַן ערשטע ליבע. 3) אומגעמאַלטע ליבע, סעקסועלע ליבע צו קרובים, פערפּאַסקירטע תאוות און זײַער בעדײַטונג פאַר'ן גײַסטיגען גורל פון מענש. 4) דער חלום אַלס שליסעל צו די פערבאָרגענסטע סודות פון ליבע און פערברעכען. 5) די פערהוילענע מעדים צװישען חלום, ליבע, טויט און יענע װעלט. 6) פּלאַטאָנס עראָס, קונסט, דיכטונג און גלויבען אַלס אויסדריקען פאַר פערליבטע נשמות 7) אַנ-סקי'ס װערק „טאָג און נאַכט" און דער טור פונ'ם „דבוק" אין ליכט פון פּראָפ. פרויד'ס טעאָריע. 8) די קבלה װעגען דער תאוה. 9) די פּסיכאָ-אַנאַליזע אַלס קריטעריום בײַם אָפּשאַצען קינסט-װערק. 10) הײלונג פון נערװעזע קראַנקהײטען דורך פּסיכאָ-אַנאַליז.

בילעטען צום פּרײַז ביז 1.50 זל. צו בעקומען בײַ דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע יעדען טאָג פון האַלב 11 ביז האַלב 2 מיטאָג און פון האַלב 4 ביז האַלב 7 אָװענד.

לעטשניצע

17 זגערסקא 17, טעל. 16-33.

אַלערלײַ קראַנקהײטען יאָרען עמפּפאַנגען דורך ספּעציאַליסטען-דאָקטוירים פון 9 פריה ביז 6 אָװענד.—מאַסאַזש, עלעקטריזאַציע, האָקען-שטעלען, קינסטליכע בערגזאָנ"ן-בעשטראַלונגען, אימפּונגען נעגען שקאַרלאַטינע.

נעשמאַקפאָלע

דרוק-זאַכען

אין עלעגאַנטער און אײַנפאַכער אויספיהרונג

קאָמטעלאַכען, רעכנונגען, בריפבויגען

חתונה-קאַרטען,

קאָנװערטען, פּעטמקערטען א. ז. װ.

ליפערט פרײַזװערט און שנעל די בוכדרוקערײַ פון

ע. און מ. האַמבורסקי

פּיעטריקאָװער 16. טעלעפאָן 47.

טאָדעס-אַנצײַגען (נעקראָלאָגען)

װערען אין פערלויף פון 1 שעה אויסגעפערטיגט און אויס-געקלעבט אין דער שטאָט.

רײמאַל, טריקאָ און טריקאָטין

װערט אָנגענומען צו אַפּרעטירען אין ראַלען

לאָדז, פּאָמאָרסקאַ (שרעדניאַ) 60.

Zwapnienie żył

stan zdenerwowania, zawroty głowy. Prosimy zażądać bezpłatnej broszurki o leczeniu domowem nieszkodliwem San. Rat. Dr. Weise u Dr. Gebhard & Co., Gdańsk. 878

מעבעל!!!

דער גרעסטער אויסװאַהל פון קאָמפּלעט-אײנריכטונגען און אײנצעלנע מעבעל-שטיקער צו בעקומען נאָר אין לאַגער פון ה' װינטער

41 פּילינסקיעגא 41 אין פראָנט-געשעפט.

בעמ.: איך קויף געניצטע מעבעל און צאָהל די העכסטע פּרײַזען.

Dr. med. H. LEICHTER

קאָנסטאַנטינער 9, רוג זאַכאָדניאַ טעל. 49-66.

צאָהן-כירורג

פּלאָמבען, צאָהן-כירורגישע קראַנקהײטען װי שטשענ-קעס, גומען, דושענפלעס, צאָהן-פיסטולען א.ז.װ. נעמט אָן פון 1-3 און פון 8-9 אָװ. זונטאָג 10-12.

װיכטיג פאַר דאַמען!!!

מאַכט איך די עלעגאַנטסטע דאַמען-היטע נאָר דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלטסטע היטע איבער-אַרבײַטע איך אויף געװעלליך נײַ. נעדענקט די אַדרעס: 28 זאַװאַדזקי 28

נאָר פאַר 2.50 זל.

אין הויף, 2-טען אײנגאַנג, לינקס פאַרטער.

בעמ. 7 זל.

הערען געמאַכט זײַדענע, פּילץ מיט זײַדע אויף פּילץ-היטע אין אַלע פאַרבען אין פײנסטער אויספיהרונג נאָר פאַר 7 זל. „TOLA"

דער בעװאוסטער קאַליגראַף

ל. בערמאַן

האָט זיך איבערגעצויגען אויף 42 נאַרוטאָװיטשא 42 (דזיעלנאַ) װ. 13.

נעמט אָן שילער אויף אויסלערנען שעהן און שנעל שרײַבען אין 15 לעקציעס.

NAPISZ DO MNIE!

Jeżeli Ci brak energji, równowagi, jeżeli cierpisz moralnie i nie znasz wyjścia, napisz do mnie psycho-grafologa Szyllera-Szkolnika, autora prac naukowych, redaktora pisma „Swit". Wiedza Tajemna. Nadeślij charakter pisma swój, lub zainteresowanej osoby, zakomunikuj imię, rok i miesiąc urodzenia, otrzymasz odemnie szczegółową analizę charakteru, określenie zalet, wad, zdolności i przeznaczenia, jak również odpowiedzi na szczerze zadane pytania. Los Twój zależy nietylko od Twoich zdolności i czynów, lecz i od ludzi, z którymi się łączysz! Nie licz się z tym, co ludzie źli i głupi mówią i piszą o mnie, gdyż ludzie ci nigdy osobiście mnie nie znali i nie korzystali z moich rad, lecz weź pod uwagę posiadane przezemnie protokóły i odezwy Towarzystw Naukowych Warszawy, najwybitniejszych powag świata lekarskiego i poważnej prasy. Wszystkim Czytelnikom „Lodzer Tageblat" analizę wysyłam zamiast zł. 5.—, tylko za 3 zł. Osobiście przyjmują od godz. 12—3 i 3—7 wiecz. Adresuj do mnie: Warszawa, Szyller-Szkolnik. Redakcja „Swit", ul. Piękna 25.

Zeszyt pisma „Swit" Wiedza Tajemna, oraz katalog niezwykle ciekawej treści książek, wysyłam gratis na przesyłkę załączyć znaczek pocztowy.

Niniejsze ogłoszenie wyciąć i załączyć do listu.

כי יסיתך אחיך, בן-אמך או בנך, או בתך או אשת חקך או רעך גלבה

אין אַנ'אַנדער ביוראָ אַרײַן זאָלסט דו זאָגן נײַן נאָר פּיעטריקאָװער 17 (זאַכאָדניאַ 52) װערט לויט'ן אויסטאַו געװיסענהאַפט פערפערטיגט אַלערלײַ ביטעס, סלאָװוליעס זאַבעז פּעטיציעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, אַפּעלאַציעס, אַפּאָזיציעס, אַד-װאָלאַניעס, רעקורסעז — װעגען קאָנ-צעסיעס, פּאַטענט אין קאָמיסאַר.-זשאַנדר. ביטעס אין אַלע פּאָליצײַ-בעצירקען, שוּת-פות-אַקטען, סטאַטוטען, אַקטען אינטערציזיעס, אַקטען דאַרא-װיזנעס, קאָרנע סקאַרגעס, װי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.

שנעל, רעיעל און ביליג!

מיט אַכטונג י. מאַנעלאַ רעכטסקאָנסולענט

פּיעטריקאָװער 17, זאַכאָדניאַ 52.

יעדער אײנציגער האָט זיך איבערצײַגט, אַז פאַר

מעבעל

דיװאַנען, מעלצען, נײַ-מאַשינען, גאַרדעראָבען א.ז.װ. צאָהלט די העכסטע פּרײַזען

א. װײַצמאַן נאַרוטאָװיטשא 19 (דזיעלנאַ)

אין מעבעל-געשעפט (פרונט-װאָינ.) שטענדיג 29 בײַ מיר אין שטענדיג פערט. גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען.

א טיכטיגע

פערקויפערין

אין דער שיך-בראַנזשע װערט געזוכט.

ס. טעשניצקי, גלובנא 67. 871

ALBORIL

Najprzedniejsze mydło pachnące do prania i do mycia

װיענער דײַטשע אָפּערעטע אין סקאַלאַ דירעקציע צעמען.

הײַנט 8,15 אָװענד צו פּאָפּולערע פּרײַזען

דער

ציגײַנער באַראָן

פּאָדערט איבעראַל

נאָר פּאַטענטירטע

פעלד-בעטען

פערזעהן מיט דער פאַבריקס-מאַרקע

Palma-Patent

פאַר װעלכע מיר גאַראַנטירען.

אויך שטענדיג אויף לאַגער אין א גרויסען אויסװאַהל: ניקעל-בעטען, קינדער-בעטען, אַמעריקאַנקעס, קינדער-װעגעלעך, הויכע קינ-דער-בענקלעך, שעזלאָנגס און נעבעטע מאַטראַצען.

ביליגסטע פּרײַזען! • רעעלסטע בעהאַנדלונג!

לאָדז, פּולנאָצנאַ 24, טעל. 31-85.

זאַל פון פּוילישען פּראָפעסיאָנעלען האַנדעלס-פעראײַן פּיעטריקאָװער 108.

גרויסע סענסאַציע! העכער 500 שעה אָהן עסען!

װעלכער װעט אונטער א קאָנטראָל פון נאָ-טאַר און א דאָקטאָר אין דער צײַט פון 11. מערץ 3 א זײגער נאָכם. ביז'ן 1. אַפּריל 3 א זײגער נאָכם. אַרגראַכטען א דרײַ-װאָכיגען הונגער. אַכטונג: דאָס אַרײַנפיהרען אין זער

גרויסע סענסאַציע! 3 װאָכען אָהן נאַהרונג!

„KUROKI"

צום ערשטען מאָל אין לאָדז דער אויס-הונ-גערינגער —

גלעזערנער קליאַטקע קומט פאַר פרײַטאָג ד. 11. מערץ ד. י. 3 א זײגער נאַכט. אין דער אָנװעזענהײט פון דער מאַכט און פּובליקום. אײַנטריטס-בילעטען צו בעקומען אויפ'ן אָרט פון 9 א זײגער פריה ביז 10 אָװ. צום פּרײַז: פון 9 פריה ביז 5 נאָכם. פאַר דער-װאַקסענע 60 גראָשען. פאַר שילער און מיליטער-לײַט 30 גראָשען. פון 5 א זײגער ביז 10 אָװענד פאַר דערװאַקסענע 1 זלאָטי, פאַר שילער און מיליטער-לײַט 50 גראָש.

צו אַלע יודישע סוחרים!

אין אײַער אײגענעם אינטערעס, און אינטערעס פון גאַנצען יודישען סוחרימטום אינקאַסירט אײַערע װעקסלען דורך דער פערמיטלונג פון די יודישע קאָאָפּעראַטיװע באַנק. גיט נישט אַװעק אײַער פּראָװיזיע פאַר יודען-פײַנדליכע אינסטיטוציעס, שטיצט נישט מיט אײַער געלד די, װאָס זוכען אויסען צו פערניכטען דעם יודישען האַנדעל.

Bank Udziałowy w Rypinie

ul. Gdańska 9. Telefon 77

איז די אײנציגע יודישע קאָאָפּעראַטיװע באַנק אין ריפּין, װעלכע נעמט אָן אינקאַסאָ פון װעקסלען, פּראָטעסטען און אַנדערע דאָקומענטען. ערלעדיגט שנעל, פּינקטליך און רעעל, רעכנעט א מינימאַלע פּראָװיזיע.

לעזט און אַבאָנירט דאָס

„לאָדזער טאָגעבלאַט"

אַבאָנעמענטס-פּרײַז: פאַר א חודש אין פּוילען 5 זל., אין פראַנקרײַך און בעל-גיען—20 פראַנק, אין אַנדערע לענדער—1,25 דאָלאַר. אַנאָנסען-פּרײַז: פאַר א מילימעטער-שורה פאַר'ן טעקסט 16 גראָשען, פאַר'ן טעקסט 24 גר., אין טעקסט 40 גר., הינטער'ן טעקסט 60 גר., נאָכ'ן טעקסט 12 גר., פאַר אויסלענדישע אַנאָנסען 100% טײַערער. אויסער דער שטאָט—מיט 50% טײַערער. פון די פּרײַזען נישט אָפּגעגעבענע קײַן ראַבאַט.

Redaktor-wydawca: E. Hamburski. Tłocznia E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 16.